Leto XXIV., št. 216

Poštnina plačana v gotovini
Postgebühr bar bezahlt

Ljubljana, četrtek 21. septembra 1944

Preis — Cena 1.— L

JUTRO

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno zastopstvo za oglase iz Italije in inozemstvo UPI S. A., MILANO

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštno-čekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije: Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Mesečna naročnina 25 lir.

Uredništvo:
Ljubljana — Puccinijeva ulica št. 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Rokopisi se ne vračajo.

Weitere Einengung des aus der Luft in Mittelholland gelandeten Feindes im Raume von Arnheim

Erbittertes Ringen um die letzten Stützpunkte der Festung Brest auf der Halbinsel Crozon — In Italien Durchbruchsversuch an der Adria wieder verhindert — Zurückweisung starker Sowjetangriffe im Abschnitt Sanok—Krosno

Aus dem Führerhauptquartier, 20. Sept. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

In Mittelholland wurde der aus der Luft gelandete Feind im Raum Arnheim durch konzentrische Angriffe weiter eingeengt. Gut unterstützt durch eigene Jagdverbände fügten unsere Truppen dem Gegner schwere Verluste an Menschen und Material zu. Bisher wurden über 1700 Gefangene eingebracht.

Aus dem Raum Eindhoven stiess der Feind mit Panzern nach Nordosten vor. Eigene Truppen traten auch hier zum Gegenangriff an.

Nordwestlich Aachen konnte der Gegner unter starkem Panzereinsatz seinen Einbruch erweitern. Südwestlich der Stadt wurden alle feindlichen Angriffe zum Teil unter hohen Verlusten für den Gegner abgewiesen. Der eigene Gegenangriff gewinnt langsam Boden.

Im Raum Nancy-Luneville halten die schweren und unübersichtlichen Kämpfe an. Nancy ging verloren. In Luneville wird erbittert gekämpft.

An den übrigen Frontabschnitten nur örtliche Kampfhandlungen.

Die fortgesetzten Angriffe des Feindes auf die Festungen Calais, St. Nazaire und Boulogne wurden abgewiesen.

Nach der Beendigung des Kampfes im völlig zerstörten Stadt- und Hafenbereich der Festung Brest hielten gestern noch einzelne Kampfgruppen in erbittertem Kampf die letzten Stützpunkte auf der Halbinsel Le Crozon.

Das V 1-Störungsfeuer auf London dauert an.

In Italien erreichten im Raum an der Adria die schweren Abwehrschlachten ihren Höhepunkt. Es gelang hier auch gestern den heldenhaft kämpfenden eigenen Truppen, zum Teil in neuen Stellungen, den feindlichen Durchbruch zu verhindern.

Nördlich und nordöstlich Florenz wurden feindliche Angriffe abgewiesen, örtliche Einbrüche im Gegenstoss bereinigt.

In Südsiebenbürgen und im Szekler-Zipfel scheiterten Angriffe der Bolschewisten.

Ebenso wiesen unsere Truppen im Abschnitt Sanok-Krosno heftige Angriffe der Sowjets zurück, riegelten einzelne Einbrüche ab und vernichteten 27 Panzer.

Bei Warschau versuchte der Feind im Schutz künstlichen Nebels die Weichsel an mehreren Stellen zu überschreiten. Die Übersetzversuche wurden vereitelt, einzelne auf das Westufer vorgedrungene Kampfgruppen abgeschnitten. Auch nordöstlich der Stadt blieben wiederholte Angriffe der Bolschewisten in unserem Feuer liegen.

Angriffe südwestlich Mitau brachten nach Abwehr feindlicher Gegenangriffe Stellungsverbesserungen.

In Lettland und Estland wurden die von zahlreichen Panzern und Schlachtfliegern unterstützten Angriffe der Bolschewisten abgewiesen oder aufgefangen und zahlreiche Panzer vernichtet.

In dreitägigen Waldkämpfen zerschlugen unsere Grenadiere im Kandalakscha-Abschnitt in schwungvollen Gegenangriffen zwei feindliche Brückenköpfe.

In den gestrigen Mittagsstunden führten nordamerikanische Bomber Angriffe gegen mehrere Orte in Nord- und Nordwestdeutschland. Dabei entstanden besonders im Stadtgebiet von Koblenz Gebäudeschäden und Personenverluste.

In der vergangenen Nacht richteten sich feindliche Terrorangriffe gegen München-Gladbach und Budapest. Luftverteidigungskräfte schossen 37 feindliche Flugzeuge ab.

Im Kanal und im Indischen Ozean versenkten Unterseeboote vier Schiffe mit 26.000 BRT und zwei Fregatten. Drei weitere Schiffe wurden durch Torpedotreffer schwer beschädigt.

Nadaljnja utesnitev sovražnikovih padalcev v srednji Nizozemski na področju Arnheima

Ogorčeni boji za poslednja oporišča trdnjave Brest na polotoku Crozon — V Italiji je bil zopet preprečen probojni poizkus ob Jadranu — Zavrnitev močnih sovjetskih napadov v odseku Sanok—Krosno

Führerjev glavni stan, 20. sept. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

V srednji Nizozemski smo sovražnika, ki je pristal iz zraka na področju Arnheima z osredotočenimi napadi nadalje stisnili na manjši prostor. Naše čete, ki so jih dobro podpirali lastni lovski oddelki, so prizadele sovražniku hude izgube na moštvu in gradivu. Doslej je bilo zajetih nad 1700 ujetnikov.

S področja pri Eindhovenu je prodrl sovražnik z oklopniki proti severovzhodu. Lastne čete so pričele tudi tu protinapad.

Severnozapadno od Aachna je razširil nasprotnik z močno uporabo oklopnikov svoj vdor. Južnozapadno od mesta so bili odbiti vsi sovražnikovi napadi deloma z visokimi izgubami nasprotnika.

Z lastnim protinapadom postopno zavzemamo ozemlje.

Na področju Nancy-Luneville se nadaljujejo težki nepregledni boji. Nancy smo izgubili. V Lunevellu se ogorčeno borimo.

V ostalih odsekih bojišča le krajevni boji.

Odbiti so bili vsi nadaljnji sovražnikovi napadi na trdnjave Calais, St. Nazaire in Boulogne.

Po končanem boju v popolnoma porušenem mestnem in pristaniškem območju trdnjave Brest so držale včeraj še posamezne bojne skupine v ogorčenem boju poslednja oporišča na polotoku Le Crozon.

Motilni ogenj »V 1« na London se nadaljuje.

V Italiji so dosegli težki obrambni boji na področju Jadrana svoj višek. Tu se je tudi včeraj posrečilo junaško se borečim lastnim četam, deloma na novih postojankah preprečiti sovražnikov prodor.

Severno in severovzhodno od Florence so bili odbiti sovražnikovi napadi, krajevni vdori pa s protinapadi očiščeni.

V južni Sedmograški in v Szeklerjevem rogljičku so se izjalovili boljševiški napadi.

Prav tako so odbile naše čete silne sovjetske napade v odseku Sanok-Krosno, zajezile posamezne vdore in uničile 27 oklopnikov.

Pri Varšavi je poizkušal sovražnik v varstvu umetne megle na več mestih prekoračiti Vislo. Preprečeni so bili poizkusi prekoračenja reke, posamezne bojne skupine, ki so prodrle na zapadno obrežje, pa so bile odrezane. Tudi severnovzhodno od mesta so se zrušili v našem ognju ponovni boljševiški napadi.

Z napadi južnozapadno od Jelgave smo po obrambi sovražnikovih protinapadov zboljšali svoje postojanke.

V Latviji in Estonski so bili odbiti ali prestreženi s številnimi oklopniki in bojnimi letalci podprti boljševiški napadi ter uničeni številni oklopniki.

V tridnevnih gozdnih bojih so razbili naši grenadirji v odseku pri Kandalakši v zanosnih protinapadih dve sovražnikovi predmostji.

V včerajšnjih opoldanskih urah so napadli severnoameriški bombniki več krajev v severni in severnozapadni Nemčiji. Pri tem je nastala posebno na mestnem področju Koblenza škoda na poslopjih in izgube med prebivalstvom.

V pretekli noči je izvedel sovražnik teroristične napade na München-Gladbach in Budimpešto. Letalske obrambne sile so sestrelile 37 sovražnih letal.

V Rokavskem prelivu in na Indijskem oceanu so potopile podmornice štiri ladje s 26.000 brt. in dve fregati. Tri nadaljnje ladje so bile težko poškodovane s torpednimi zadetki.

Suha dejstva

Spet se šopirijo po svetu agitacijska gesla o bližnjem koncu vojne. Širijo jih tudi pri nas zlasti tisti naši razumniki, ki ke iz dolgega časa ukvarjajo s tako zvano »kavarniško strategijo«. Prav nič ne dvomimo, da si konca vojne želi vse človeštvo. Ves svet si želi miru in tako tudi mi. Toda od želje do resnice je dolga pot. Tudi državniki in politiki mlade delovne Evrope si gotovo žele pravičnega miru, toda svoje želje morajo zapostaviti trdi stvarnosti, s katero edino lahko računajo v svojih odločitvah.

Ali je vojna zares dospela že tako daleč, da lahko stvarno računamo z njenim bližnjim koncem? Nihče ne more po resnici odgovoriti na to vprašanje. Za vsakogar, ki mora v tem spopadu misliti na nekaj več kot samo na svoje interese, so važna samo dejstva, suha dejstva, ki so mu edini kažipot. Dejstva pa so trenutno tale:

Tako na vzhodu kakor na zapadu in jugu se vojna bliža svojemu vrhuncu. Toda na vseh bojiščih je nemški odpor nezlomljen, kakor to ugotavljajo tudi nasprotniška poročila. Nemška uradna poročila in poročila nemških vojnih poročevalcev ne prikrivajo, da je nemška vojska povsod zapletena v težke obrambne boje, toda morala nemškega vojaka je slej ko prej povsod trdna in neomajna. V Nemčiji je v teku totalna mobilizacija vseh za vojno službo sposobnih sil, ki se sedaj uvrščajo v industrijo in v vojsko. Z nemške strani se poleg tega pripravlja novo orožje, ki bo, po zatrjevanju poznavalcev, pomenilo popoln preokret v dosedanjem vodstvu vojne. Ali moremo po vsem tem reči, da je vojna že odločena?

V ostalem so »zavezniki« sami daleč od tega, da bi napovedovali bližnji nemški zlom, ker se predobro zavedajo, kolikšne rezerve krije še v sebi 80 milijonski nemški narod, ki bije danes boj za svoj obstoj in obenem za obstoj evropske kulture. Vojni cilj Nemčije je tako jasno nakazan, da ne more biti glede njega nobenega dvoma, zlasti ne v narodnosocialistični skupnosti, ki veže vse Nemce v tako trden blok, kakor ga nemška zgodovina doslej še ni poznala. Morda bi kaka drugačna Nemčija v današnjih okoliščinah že klonila, ne more pa kloniti in v boju za obstoj nemškega naroda odpovedati tako duhovno strnjena in notranje povezana Nemčija, kakršna je današnja.

To so prav gotovo tudi za »zaveznike« dejstva, s katerimi morajo v svojih vojnih naporih računati, če nočejo sami sebe prevariti. Z njimi pa morajo računati tudi vsi evropski narodi, če se nočejo predajati pogubnim utvaram. Voditi jih morajo k trezni in stvarni presoji dogodkov in jih navajati, da gledajo nepotvorjeni resnici v obraz z vsem pogumom, ki ga od vseh zahteva sedanji vojni čas. Tudi za nas Slovence velja to. Tudi mi moramo računati samo z dejstvi in se otresti nevarnega in pogubnega vpliva zunanjih agitacij, ki slabe in hrome našo resnično narodno moč!

Nič manj nevarna utvara od fabule o »bližnjem koncu« vojne pa je tudi utvara nekaterih, čeprav vedno bolj redkih anglofilskih zapeljancev, ki sicer po pravem narodnem spoznanju odločno odklanjajo boljševizem, obenem pa se predajajo strahotni iluziji, da bi mogli Anglosasi nekega dne uspešno nastopiti proti poskusom boljševizacije evropske celine. Primeri Rumunije, Bolgarije, Poljske in Finske v zadnjem času, še prej pa zgovorni italijanski primer jasno kažejo, da so se sedanji odgovorni angleški državniki pustili popolnoma vpreči v boljševiški voz, ki mu sedaj sami — s svojimi neposrednimi vojnimi akcijami ali svojo pomočjo Sovjetski zvezi — utirajo pota ne le tam, kjer jim boljševiki pred nosom tržejo kos za kosom področja, ki so za Anglosase same življenjsko važna, temveč tudi tam, kjer sami vojaško prodirajo, kajti povsod se za njimi vsiplje roj boljševiških agitatorjev. Marsikje sicer še ne pokažejo svoje prave barve in se odevajo v vse mogoče kožuhe, vendar je svet to njihovo igro povsod že spregledal. Spregledali so jo prav gotovo tudi odgovorni anglosaški državniki, toda njihova dejanja tega ne kažejo in tudi ne bodo pokazala, ker so se po židovstvu pustili ujeti v boljševiške mreže, iz katerih se ne morejo več izmotati. Zaman bi bilo zatorej zanašanje evropskih narodov, ki odklanjajo boljševizem, na anglosaško pomoč. Njih usoda je samo v njihovih rokah, njih končni uspeh pa odvisen od uspeha civilizirane Evrope z Nemčijo na čelu v borbi proti boljševizmu.

Poročilo o vojaškem položaju

Berlin, 20. sept. O položaju na bojiščih poroča vojaški sodelavec agencije DNB dr. Max Krul:

Boji v srednji Nizozemski so zasenčili vse ostale dogodke na bojiščih. Napori zaveznikov, ki skušajo z velikimi množicami letal vdreti na nemško ravnino in s tem obiti utrdbe ob levem bregu Rena, kljub stalnemu ojačevanju iz zraka odvrženih oddelkov in kljub uporabi vseh vrst orožja, ki ga je mogoče prevažati z letali, vključno tudi malih tankov doslej še niti v prvi fazi bojev niso dovedli do uspehov, namreč do združitve preko prekopa Maas-Schelde prodirajočih oklopniških zagozd s padalskimi četami.

S predmostja pri Neerpeltu je sovražnik sicer vdrl v južni del Eindhovena, vendar še ni prišel v stik s četami, ki so odskočile severno od mesta. Moment presenečenja je popolnoma izpadel, ker so dobili krajevni nemški poveljniki navodila, naj drže posamezne med seboj ločene padalske skupine še nadalje narazen ter uničijo eno za drugo. Tako se je tudi že posrečilo uničiti več obkoljenih skupin. Tudi letalska obramba se je močno osredotočila. Cenijo, da so že včeraj zvečer uničili tretjino tovornih jadralnih letal, ki so jih bodisi sestrelili, bodisi uničili na zemlji. Kot prostor za pristanek si je izbralo zavezniško vodstvo trikotnik Tilburg Arnhem-Maastricht, torej ozemlje kakih 2500 kvadratnih kilometrov. Točke, na katerih so se sovražnikove sile osredotočile, so po sedanjih opazovanjih Eindhoven-Nimwegen-Arnhem. Vendar je jasno, da predstavlja obsežnost celega načrta močno nevarnost za razkropitev sovražnih čet, kar se kaže že v oskrbovalnih težavah zlasti tam, kjer so morale posamezne obkoljene skupine zaradi pomanjkanja streliva opustiti boj. Pričakovati je, da bo nasprotnik še bolj intenzivno nadaljeval svojo kombinirano ofenzivo, ker bi zgodnje slabo jesensko vreme lahko z dežjem in blatom zaustavilo njegove operacije, še preden bi dospel na spodnjerensko industrijsko področje. Sovražnikove vesti, da je spustil do sedaj za nemško bojišče že 15 divizij, so propagandno pretirane in naj bi vplivale na nizozemsko prebivalstvo. Ako bi bile resnične, bi moral imeti nasprotnik že velike uspehe.

Boji južno, južnovzhodno in severnozapadno od Aachena postajajo vedno trši. Nemške čete dajejo v obrambi in pri protisunkih od sebe vse, kar morejo, tako da sovražnik ne more dalje prodirati. Prav tako so zabeležili nemški oddelki severnozapadno od Triera pomemben obrambni uspeh. Krajevni nemški napad v smeri proti Lunevillu je razbil več sovražnikovih bojnih skupin.

V Italiji se približuje bitka novemu vrhu. Severno od Florence se je posrečilo nasprotniku, da je ponekod vdrl, južno od Riminija pa narašča silovitost bojev, ne da bi sovražniku uspelo prebiti nemško črto.

Čeprav žrtvujejo boljševiki v baltskih deželah skoraj 60 divizij, vendar ni opaziti kake spremembe napadov na štirih žariščih tega bojišča. Vse je ostalo pri majhnih začetnih uspehih ter se je prva etapa bojev končala po petih dneh s prepričljivim nemškim obrambnim uspehom. V svrho boljšega izkoriščanja ozemlja in zaradi štednje rezerv je nemško vodstvo skrajšalo bojno črto. Sovjetske poraze gotovo tudi pospešuje okoliščina, da čuti sedaj boljševiški vojak, da se v Estoniji in Latviji bori na tujih tleh. Značilni so tudi uspehi združenih nemških in madžarskih čet ob mejah Rumunije in na Sedmograškem. Ob Visli in Sanu je nastopil odmor.

Trdi boji z letalsko pehoto na Nizozemskem

Sestreljenih je bilo mnogo sovražnih letal — Uspešni protinapadi med Maastrichtom in Aachenom — Nadaljnja junaška borba branilcev obalnih oporišč

Berlin, 20. sept. Na Nizozemskem so se ves ponedeljek nadaljevali trdi boji proti angloameriškim padalskim oddelkom in proti britanskim četam, ki so napadale ob cesti Hasselt-Eindhoven. Sovražni padalci so skušali izrabiti gosto mrežo prekopov in se združiti. Pri Nimwegenu in Arnheimu so se razvili ogorčeni boji, ki še trajajo.

Pod zaščito močnih oddelkov lovcev je dovedel sovražnik trikrat nove sile, ki so pristale deloma v južni Nizozemski deloma vzhodno od trdnjave Holland. Že ob doletu so napadli nemški lovci sovražnikove prevozne oddelke ter sestrelili skupno s protiletalskim topništvom zopet mnogo letal in brezmotornih tovornih letal. Po dodatnih poročilih je uničilo nemško protiletalsko topništvo v nedeljo 39 sovražnih letal, med njimi več štirimotornih bombnikov, tako da je izgubil sovražnik po dosedanjih še nepopolnih poročilih že prvega dne najmanj 51 letal. Računati je, da je število v nedeljo sestreljenih letal še mnogo večje, ker je bilo med pristajanjem megleno vreme, ki je otežkočalo ugotavljanje odstrelov. Medtem ko so se v srednji Nizozemski nadaljevali nemški osredotočeni napadi proti sovražnikovim oddelkom, ki so pristali z letali, so bile nemške čete ob cesti Hasselt-Eindhoven v težkih obrambnih bojih z Britanci, ki napadajo tu že od nedelje opoldne. V trdih bojih na dvojni bojni črti proti oklopnikom, prodirajočim z juga in proti padalcem, napadajočim s severa, je pridobil sovražnik nekaj ozemlja. Najprej je obšel zaporne postojanke pri Aalstu ter vdrl z zapada in severa v južni del Eindhovena, kjer divjajo težki pouični boji.

V nedeljo je ojačila svoj pritisk na črti Maastricht-Aachen tudi prva severnoameriška armada, zaradi česar je prišlo tudi v ponedeljek do izredno težkih obrambnih bojev, med katerimi je bil prestrežen krajevno napredujoči sovražnik. Vzhodno od Aachena so morali Američani zaradi nemških protinapadov opustiti nekaj ozemlja južno od Stolberga. Uspeh nemških protinapadov je bil omogočen deloma s tem, da so se na sovražnikovih vdornih mestih držale nemške bojne skupine kljub osredotočenim sovražnikovim napadom. Tako so obdržali oklopniški grenadirji pod poveljstvom poročnika Richteria na nekem važnem kraju dva dni svoj bunkar. S tem so zadržali sovražnikovo napredovanje ter olajšali nemške protinapade. Tudi na luksemburškem obmejnem ozemlju so nadaljevale nemške čete s protinapadi v trikotu med Sauerjem in Pruemom.

Ob kolenu Moselle med Metzom in Nancyjem so se vzhodno od Pont a Moussona menjavali sovražnikovi sunki z nemškimi protinapadi. Na nekaterih mestih se bijejo še ogorčeni boji, na drugih je moral sovražnik opustiti zasedeno ozemlje. Ob zapornih postojankah pred Burgundskimi vrati so se bili včeraj samo krajevni obrambni boji.

Za glavnim bojiščem so Angloameričani nadalje pritiskali proti nemškim utrjenim obalnim oporiščem. Pri Boulognu in Dunkerqu so se izjalovili osredotočeni napadi ter so bili zajezeni neznatni vdori. Zaradi neomajnega odpora nemških voja-

vilno prebivalstvo pred vojnimi opustošenji«. Evakuirati so pričeli v severnih in vzhodnih predelih in evakuacija še traja. S Švedsko so imeli finski uradni krogi dogovore o preselitvi prebivalcev iz zapadnega dela Laponske na švedsko. Preseljeno prebivalstvo je lahko vzelo s seboj le malo stvari. Zaradi velikih razdalj na Laponskem in severnih mejnih naselbinah ter zaradi pomanjkanja prometnih sredstev poteka evakuacija v težkih okoliščinah.

kov se je izjalovil tudi ponovni sovražnikov napad na Brest. Pri Lorientu in St. Nazairu so se boji omejili na topniške dvoboje in izvidniške akcije. Na področju pred utrdbami ob izlivu Gironde, kjer so baterije zapirale več kilometrov širok izliv reke in s tem dohod do Bordeauxa, je prišlo v poslednjih dneh in nočeh do bojev s francoskimi teroristi. V preteklem tednu je izvedla posadka severne trdnjave, v kateri so razmeščene deloma mornariške čete, različne podvige pred trdnjavo. Pri tem je razbila številne železniškše in pristaniške naprave.

Zopet leteče bombe

Amsterdam, 20. sept. Britanska poročevalska služba javlja: V noči na torek so ubile in ranile leteče bombe mnogo ljudi, ki so prenočevali izven zaklonišč, ker so mislili, da je že minil čas napadov z »V 1«.

Amsterdam, 19. sept. Radio London je objavil včeraj opoldne: »V noči na ponedeljek so pošiljali Nemci kmalu po pričetku mraka zopet leteče bombe nad južno Anglijo in nad londonsko področje. V Londonu so ravno snoči ukinili zatemnitev in tako je imela policija mnogo dela s pozivanjem prebivalstva, da se zopet ravna po predpisih o zatemnitvi. Ker so mnogi Londončani že odstranili naprave za zatemnitev, so morali prebiti ta čas v temi.

Varšavski ponovni klici za pomoč

Bern, 19. sept. Varšavski uporniki so poslali nov klic na pomoč Churchillu, Roseveltu in Stalinu, češ da izostanek nagle pomoči lahko povzroči katastrofo.

S tem v zvezi je omembe vreden članek lista »Tat« o resnični vlogi poljskega osvobodilnega odbora. V njem piše, da je izvolil osvobodilni odbor novega poljskega državnega predsednika, ki bi naj izvrševal posle, ki pripadajo po pravilih londonske begunske vlade predsedniku Raczkijewiczu. Poleg dveh vlad imajo Poljaki sedaj tudi dvojno državno vodstvo. Kaže se, da so mostovi do Londona zopet podrti. Na eni strani postaja vpliv generala Sosnkovskega močnejši, na drugi strani nadaljuje osvobodilni odbor s sovjetsko podporo svoje načrtno delo. Njegov notranji politični program je v gotovih ozirih morda še ostrejši kakor zunanjepolitični. Ni razvidno, kako bi naj spravili v sklad programa obeh poljskih vlad, namreč poljske vlade v Cholmu-Lublinu in one v Londonu.

Sovjetske aretacije v Rumuniji

Beograd, 19. sept. Kakor javlja agencija »Tass«, je dal zapreti sovjetski poveljnik v Rumuniji maršala Antonesca, bivšega zunanjega ministra Mihaela Antonesca, vojnega ministra generala Pantazija in še več drugih rumunskih osebnosti.

To je ponoven dokaz, da je Rumunija popolnoma izgubila svojo suverenost, ker sovjetski oblastniki na lastno pest brez nadaljnega zapirajo rumunske osebnosti.

Zavrnjeni angloameriški novinarji

Madrid, 20. sept. Agencija EFE javlja iz Washingtona: Sovjetske vojaške oblasti so prepovedale nekemu odposlanstvu angloameriških novinarjev in inženjerjev dohod k petrolejskim področjem pri Ploestiju. Angloameriška komisija ima nalog pregledati škodo, ki jo je povzročilo zavezniško letalstvo in sestaviti predloge za ponovno izgradnjo naprav.

Zatemnitev od 20. do 6.

Podpis sovjetsko-finskega dogovora o premirju

Amsterdam, 20. sept. Agencija Reuter javlja iz Moskve, da je bilo podpisano premirje s Finsko.

Stockholm, 20. sept. Kakor javlja agencija TT iz Helsinkov, so se sestali vodje strank po prvem daljšem zasedanju finskega parlamenta na novo krajše zasedanje, na katerem so sklenili enostaven prehod na dnevni red. To pomeni, da izreka parlament zaupnico vladi. Nato so se sestali zastopniki posameznih strank, vendar ni znano, kaj so sklenili.

Amsterdam, 19. sept. K sklenitvi dogovora o premirju med Sovjetsko zvezo in Finsko, poroča agencija Reuter naknadno, da je podpisal dogovor danes general Ždanov »po nalogu vlade Sovjetske zveze in Anglije«. S Finske strani so podpisali dogovor Enckel, general Walden, general Henrich in general Venckel. Vsebino dogovora bodo sporočili kasneje.

Stockholm, 20. sept. Kakor javlja »Aftonbladet«, so sovjetski pogoji za Finsko mnogo trši, kakor so pričakovali. Med ostalimi so naslednja določila: meja ozemlja, ki ga bo imela Sovjetska zveza v najemu, na ožini pri Pokkali bo oddaljena le 17 km od Helsinkov. Najemniška doba bo trajala 50 let. Postavljena bo sovjetska nadzorna komisija. Sovjetski zastopniki bodo imeli prost vpogled v vse finske uradne arhive. Ves finski promet v Švedsko bo postavljen pod sovjetsko nadzorstvo. Vse finske ladje v inozemskih lukah se morajo pozvati nazaj na Finsko. Finci morajo sporočiti imena vseh oseb nemškega porekla na Finskem. »Nya Dagligt Allehanda« objavlja nadalje, da bodo imeli sovjetski zastopniki razen tega nadzorstvo nad vsemi železnicami, cestami in vodnimi prometnimi zvezami na Finskem ves čas vojne.

Stockholm, 19. sept. Dopisnik lista »Aftonbladet« piše, da so vsi finski politiki in ostale ugledne osebnosti, s katerimi je govoril, zelo pesimistične in sicer iz političnih in gospodarskih vzrokov. Izvoz v Nemčijo bo sedaj prenehal in istočasno bo postalo po demobilizaciji prostih mnogo delovnih sil. Mnogo industrijskih delavcev bo lahko delalo sedaj samo še v gozdu, ker ni možno računati z vzdrževanjem izvozne industrije. Vedno bolj se tudi pojavlja močna inflacija. Pomanjkanje zaupanja v finsko valuto je razvidno že iz tega, da ponujajo v veliki meri eno finsko marko za eno švedsko öre. Politično je treba računati s tem, da bodo postale množice levičarske. Dopisnik opozarja na oddaje radijske postaje »Svobodna Finska«, ki je v resnici v Sovjetski zvezi. Že med sedanjimi moskovskimi razgovori je ta radijska oddajna postaja močno napadala finsko državno vodstvo, da bi s tem ohrabrila radikalne levičarje v Finski.

V Helsinkih je bila objavljena uradna izjava o finskih ukrepih glede evakuacije civilnega prebivalstva iz severne Finske. Iz nje je razvidno, da je evakuacija že več dni v polnem teku. Nadalje javljajo, da je več severnofinskih listov že prenehalo izhajati.

Stockholm, 20. sept. Kakor javlja agencija TT iz Helsinkov, je izdala finska vlada uradno sporočilo o evakuaciji severnofinskega prebivalstva, ki pravi, da je bila evakuacija potrebna, da bi bilo »rešeno ci-

Poglavnik pri Führerju

Zagreb, 19. septembra

Dne 18. t. m. je posetil Poglavnik Führerja v njegovem glavnem stanu. S hrvatske strani so bili pri posetu zunanji minister dr. Alajbegović, domobranski general Grujić, hrvatski poslanik v Berlinu dr. Košak, prosvetni minister dr. Makanec in g. Blaškov. Izmed nemških dostojanstvenikov so prisostvovali sestanku zunanji minister v. Ribbentrop, general Keitel in nemški poslanik v Zagrebu vitez Kasche.

Na tem sestanku so se obravnavala razna vprašanja in je bilo ugotovljeno, da bosta obe državi, Nemčija in Hrvatska, kot najzvestejši med najzvestejšimi zavezniki vzdržali do konca, kakor se je Hrvatska tudi v prejšnji svetovni vojni do zadnjega borila na strani Nemcev. Poglavnik je tudi sedaj v odločilni uri borbe zagotovil Führerju, da se bo Hrvatska borila do konca in da za nobeno ceno ne bo omahnila. Hrvatski narod ne bo nikoli pozabil, da je dobil za obnovo hrvatske države najjačjo podporo ravno od Nemčije in da Nemci od Hrvatov nič drugega ne zahtevajo, kakor da v svojem življenjskem prostoru vrše svojo hrvatsko in evropsko dolžnost.

Samo taka politika bo hrvatskemu narodu lahko zagotovila samostojno državo, vsaka druga pot pa bi vodila le do uničenja državne nezavisnosti. Führer je tudi to pot zagotovil hrvatskim državnikom, da jih bo tudi za naprej v vsakem pogledu podpiral, ter da je zadovoljen, ko vidi, da hrvatski narod svoboden, srečen in zadovoljen koraka po poti časti in dostojanstva.

Varanje angleškega naroda

Težke obtožbe proti Churchillu

Ženeva, 20. sept. »Ali nas Angleže naša [illegible] a zopet vara?« vprašuje angleški list [illegible] Leader« v posebnem članku, kjer [illegible] varja na gornje vprašanje takole: [illegible], res je tako in če se ne bomo takoj zbudili in se primerno ravnali, bomo odkrili prevaro šele l. 1946, tedaj pa bo slično kakor l. 1919, ko je prišla na dan Toryjska hinavščina, prepozno«.

List opozarja nato na spremembo uradnih izjav in pravi, da je pet let vojne pripravilo celo največjega rodoljuba do spoznanja, da govori vlada z dvojnimi usti. List misli na lepe besede iz temnih dni dunkerqueške dobe, ki so narod varale, in na sedanje uradne izjave, ki pokopujejo vse nade. Ko je prijel Churchill leta 1940 za državno krmilo, je krepil moralo in bojno pripravljenost angleškega naroda z vsemi mogočimi obljubami o povojni dobi. Pričaral mu je videz druge in boljše Velike Britanije. Obljuboval je, da bo izginil družabni red, ki je zapostavljal široke množice, minister za proizvodnjo Lyttelton pa je zatrjeval, da po vojni ne bo več nikake brezposelnosti. Churchill pa ni prerokoval boljše bodočnosti samo Angležem, temveč tudi vsemu svetu, vključno s sovražnimi narodi, ki jih je opozarjal na atlantsko listino. S takimi obljubami so hoteli ojunačiti britanski narod, da bi bolj potrpežljivo prenašal kri in pot, pritožbe in solze.

Nato pa se je začelo vse menjati. Ko so postala poročila z bojišč ugodnejša, je pričel vladajoči razred razvijati svoje povojne načrte. Slika nove Anglije in boljšega sveta je izginila v pozabo. Pokazalo se je, da sta Churchill in Roosevelt objavila atlantsko listino šele, ko je bila že podminirana. Obljube angleškemu narodu so proglasili za ničeve in neizpolnljive. Danes objavlja angleška vlada, da ni verjetno, da bi se po vojni zboljšal položaj angleškega naroda. Ta brutalna odkritost, s katero govori sedaj vlada narodu, dokazuje, da so vse obljube v letih 1940-1941 zavestno varale narod.

Izvajanja »New Leader« razkrivajo plutokratske intrigante v Angliji, ki obljubljajo narodu stvari, ki jih ne mislijo izvesti, le zato, da bi se ljudje borili za plutokracijo in kapitalizem, pa potem vse te obljube zanikajo, čim postanejo sigurni svoje stvari. Dokler bo ostala na vladi današnja klika, bodo široke množice še nadalje varane. Naj se ta vojna konča za Anglijo že kakorkoli, britanskemu narodu bo prinesla zopet le pot in solze.

Washington si ne želi prevelike pomoči na Daljnem vzhodu

Stockholm, 20. sept. Kakor je razvidno iz nekega poročila lista »Nya Dagligt Allehanda«, so sprejeli v Washingtonu z mešanimi občutki Churchillove izjave, da se bo Anglija močneje udeleževala bojev na Pacifiku. London se trudi, da bi prepričal Zedinjene države, da se mora Anglija v večji meri udeležiti vojne proti Japonski in da bo igrala Velika Britanija v vojni na Daljnem vzhodu pomembno vlogo.

»Afton Tidningen« razpravlja o sporih med Londonom in Washingtonom in javlja, da so zahtevali Britanci na Tihem oceanu večje sodelovanje svoje mornarice, kot jim pa je to pripravljen priznati Washington, kajti ameriška mornarica hoče igrati glavno vlogo v boju proti Japonski. Švedski list navaja izjave ameriškega časnikarja Ernsta Lindleya, ki ima tesne zveze z Belo hišo, in pravi, da je Lindley mnenja, da je bolje za bodoče razmerje med Ameriko in Japonsko in za mir na Tihem oceanu, če bodo Američani v glavnem sami premagali Japonce pa da pri tem ne bo preveč udeležena Anglija. Lindley pripominja na to, da se hoče udeležiti te vojne proti Japonski tudi Francija glede Indokine, ravno tako Avstralija, Nova Zelandija, Kanada in tudi Nizozemska. Ta zakulisna igra za razmerje moči med Anglijo in Zedinjenimi državami je primer za angleško-ameriško rivaliteto. S tem, da hoče Churchill žrtvovati nadaljnje angleške vojake na Dalnjem vzhodu, misli, da bo ojačil britanski prestiž, ki je močno trpel zaradi izgub britanskih oporišč na Daljnem vzhodu. To pa ni po volji ameriškemu imperializmu. Zedinjenim državam je mnogo na tem, da oddalji britanski imperij od ameriške interesne sfere. Zaradi tega se poslužuje v boju proti Japonski raje kanadske ali novozelandske pomoči, da na ta način nadalje oslabi angleški položaj. Ta pogled za kulise postavlja prijateljske izjave v Quebecu v povsem drugo luč in dokazuje razliko med besedami in resnico.

Ženeva, 20. sept. Washingtonski dopisnik »Associated Pressa« poroča, da se Anglija in Zedinjene države na vse pretege trudijo, da bi preprečile zlom čunkinške Kitajske. Zedinjene države poizkušajo na vse načine reorganizirati čunkinške vojne napore, da se ne bi podrl zavezniški bok v Aziji.

»Associated Press« opozarja, da delata ameriška diplomacija in vojska z Združenimi silami na kitajskem problemu.

V Washingtonu upajo, da bo dobil poveljnik ameriških čet na Kitajskem general Stillwell vrhovno poveljstvo nad vsemi zavezniškimi četami na kitajskem področju skupno s potrebnimi pooblastili za modernizacijo čunkinške armade.

Ženeva, 20. sept. Ameriško mornariško ministrstvo je snoči objavilo, da se je vsled japonskih akcij potopil pri nedavnih operacijah pri Palauških otokih iskalec min »Percy«. Izgube so bile majhne.

Nadalje se je na Pacifiku trčil z nekim ruševcem ameriški pomožni prevozni parnik »Noa« in se potopil. Izgub ni bilo.

Sovražnikova letalska ofenziva na južnozapadnem Pacifiku

Tokio, 20. sept. Kakor javljajo vojna poročila, je bil izveden v okviru sovražne letalske ofenzive na južnozapadnem Pacifiku v soboto tudi napad 150 bombnikov na moluški otok Halmahero. Japonski lovci so sestrelili 20 ameriških letal. Obalne baterije so potopile sovražni torpedni čoln, ki je vdrl v zaliv Kau na južnovzhodnem delu otoka.

V nedeljo je napadlo več ko 100 sovražnikovih bombnikov otok Amlonijo. V ponedeljek je napadlo 50 ameriških bombnikov Davao na južnih Filipinih. Isti dan je napadlo približno 100 letal otok Korror v otoški skupini Palau.

Divji prizori na rimski sodniji

Amsterdam, 10. sept. Reuterjev posebni poročevalec v Rimu Henry Bukley javlja: V justični palači v Rimu so se odigrali v ponedeljek divji prizori, ko so sodili Pietra Carusa, bivšega rimskega policijskega šefa. Pobesnela množica približno 1000 ljudi, med njimi vdove mož, za katere smrt je baje odgovoren Caruso, je vdrla v sodno dvorano ter kričala: »Mi hočemo Carusa! Mi hočemo pravico!« Policija je razorožila deset ljudi, ki so hoteli ustreliti Carusa v trenutku, ko je vstopil v sodno dvorano. Proces je bil začasno odgoden.

Množica je nato spoznala dr. Donata Caretta, bivšega upravnika zaporov Regina Coeli, ki je bil ena glavnih prič proti Carusu, ga pretepla ter ga vsega krvavega in napol mrtvega vrgla v Tibero. Ko je plavalo Carettovo truplo po vodi, je odveslalo nekaj ljudi za njim in ga tolklo z vesli po glavi. Nato so potegnili truplo iz reke in drhal ga je obesila pred justično palačo.

Bern, 20. sept. Kakor javlja angleška poročevalska služba iz Rima, je opravičil grof Sforza v ponedeljek na nekem sestanku z novinarji že javljeno linčanje bivšega ravnatelja zaporov Donata Caretta. Grof Sforza je izjavil, da so dobivali bivši kaznjenci hrano le enkrat dnevno in da je zaradi tega razumljiv njihov bes.

Aretacije v Parizu

Stockholm, 19. sept. Kakor javlja »Svenska Dagbladet«, so doslej zaprli v Parizu kot sodelavce z Nemci in izdajalce že 5000 ljudi. To število pa se bo verjetno še močno zvišalo. Te Francoze bodo čim preje postavili pred posebno sodišče, ki bo sestavljeno iz enega sodnika in štirih zaprisežencev. Obsojeni bodo na smrt, na zaporno kazen ali na »narodno degradacijo«. Pod poslednjo kaznijo razumejo odvzem vseh državljanskih pravic.

V Franciji ukinjeni listi

Bern, 20. sept. Kakor poročajo iz Pariza, je tam prenehalo izhajati mnogo listov in vse kaže, da za zmerom. Med njimi so Oeuvre, Matin, Petit Parisien, Intransigeant« in Paris Soir. Tudi list Temps, Journal des Debats in večina drugih meščanskih časopisov ne izhaja več. Te časopise so nadomestili Franctireur Combat, La France Libre, Le Front National, Figaro, Le Soir, in L'Aube, ki so se zopet pojavili po štiriletnem molku. Lista Populaire in L'Humanite sta najvažnejša dnevna časopisa. Prodajna cena časopisov je določena in znaša za časopis na dveh straneh dva franka, na štirih straneh pa najmanj po štiri franke.

Zopet letalski napad na Budimpešto

Budimpešta, 20. sept. V pretekli noči je bila madžarska prestolnica znova cilj angloameriškega terorističnega napada.

„Geslo novega stoletja"

Milan, 19. sept. Ob obletnici prenovitve republikansko-fašistične stranke je imel tajnik stranke Pavolini govor po radiju, v katerem je izjavil, da izvirata tako liberalno-demokratska kot tudi boljševiška revolucija iz prejšnjega stoletja, medtem ko je fašistična revolucija geslo novega stoletja. Pavolini je izjavil z ozirom na sedanji položaj, da nihče ne sme zamenjati prehodne zatemnitve sonca z dokončnim sončnim zatonom.

Novi izsiljevalni poizkusi proti Švedski

Berlin, 19. sept. Angloameriški-sovjetski pritisk na Švedsko je dosegel nov višek. Ameriški državni podtajnik Hull je sporočil, da so poslale britanska, sovjetska in ameriška vlada ostro protestno noto Švedski, v kateri obravnavajo predvsem nemško-švedske gospodarske odnose.

»Svenska Dagbladet« pripominja, da ta akcija nasprotuje švedski nevtralnosti. Američani so namreč mnenja, da je bila Švedska doslej nevtralna le zato, da bi se izognila sporu z Nemčijo. Švedska mora v javni izjavi razjasniti, kje so njene simpatije. Če se tega brani, priznava, da ni osnovana njena nevtralnost le na politični nujnosti, marveč gre za načelo ali ideal njene politike. V tem primeru mora Švedska prevzeti tudi vse posledice takšne politike.

Zahvala Ljubljani

»Socialna pomoč« pri Šefu pokrajinske uprave v Ljubljani se iskreno zahvaljuje vsem darovalcem in vsem sodelujočim pri nabiralni akciji za Borovnico v nedeljo 10. IX. 1944.

Posebno zahvalo in priznanje izrekamo naši vrli srednješolski mladini, ki je z vso vnemo in požrtvovalnostjo sodelovala pri tej akciji.

Uspeh zbirke je bil tale:

Po ulicah in javnih lokalih se je nabralo lir 112.078.30; posamezniki so ob tej priliki prispevali večje zneske v skupnem znesku lir 45.115.

Skupni znesek (cestna zbirka in večji prispevki posameznikov) zbran pod okriljem Socialne pomoči znaša torej 157.193.30 lir.

Ta znesek je »Socialna pomoč« izročila g. okrajnemu glavarju za Ljubljano, ki ga je dal na razpolago odboru za pomoč prizadetemu prebivalstvu v Borovnici.

Poleg tega se je ta dan v isto svrho nabralo po cerkvah v Ljubljani 68.137 lir.

Skupaj je torej Ljubljana darovala Borovnici znesek 225.330.30 lir.

Ljubljana, dne 16. septembra 1944.

Predsednik »Socialne pomoči« Velikonja.

Omejitev kretanja izven ljubljanskega zapornega ozemlja

Na podlagi pooblastila, danega mi z naredbo vrhovnega komisarja na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« o prepovedi kretanja prebivalstva in o policijski uri z dne 22. decembra 1943 št. 15, »Verordnungs- und Amtsblatt des Obersten Kommisärs in der Operationszone Adriatisches Küstenland«, kos 1, iz leta 1944., odrejam:

Čl. 1. Od 21. septembra 1944 do nove odredbe sta hoja in vožnja po javnih cestah, trgih in poteh na območju Ljubljanske pokrajine, izvzemši ozemlje mestne občine Ljubljane in tistih delov sosednih občin, ki so vključeni v Ljubljansko zaporno ozemlje, **od 21. do 5. ure prepovedani.**

Čl. 2. Ostali predpisi, ki jih obsega naredba z dne 17. junija 1944, št. 92, Službeni list št. 133/45 iz 1944, ostanejo nespremenjeni.

Ljubljana, dne 20. septembra 1944.

President pokrajinske uprave: **Rupnik**

Obvestila »Prevoda«

Delitev jajc

Mladina od 9 do 18 let starosti, ki je v posesti dodatne živilske karte, prejme na odrezek c 54 (brez pretiska) dodatne živilske nakaznice Do Mc od 22. do 28. septembra 1944 po 1 jajce v sledečih mlekarnah:

Korelec Marija, Kongresni trg 15;
Gruden Jakob, Celovška cesta 1;
Vidic Stana, Staničeva 2;
Špan Neža, Predjamska 8;
Sterle Franja, Stari trg 17;
Vidmar Ljudmila, Ciglarjeva 12.

Vse te mlekarne pozivamo, da pridejo po jajca v četrtek 21. t. m. od 8. do 10. ure v Maistrovo 10.

Turške skrbi

Ankara, 19. sept. Težka zaskrbljenost Turčije zaradi sovjetske akcije na Balkanu prihaja do izraza v nekem Yalčinovem članku v listu »Talin«. Yalčin se sicer trudi, da bi poudaril v glavnem normalne, »prijateljske« odnose med Turčijo in Sovjetsko zvezo, pripominja pa nato, da je iz pisanja sovjetskih listov in radijskih oddaj moskovskega radia glede Turčije razvidno, da se Sovjetska zveza vmešava v turške notranje zadeve ter kritizira njene državnike. Kaže se, kakor da išče Sovjetska zveza vzrok, da bi lahko nastopila proti Turčiji. Previdno pripominja nato Yalčin, da »niti uradni krogi niti poučene osebnosti v Turčiji« ne računajo z možnostjo, da bi napadla Sovjetska zveza Turčijo ter se polastila morskih ožin in Carigrada.

Javnosti v Turčiji pa ne skrbi toliko prihod sovjetskih armad na Balkan kakor način njihovega vkorakanja, pripominja Yalčin. Nič ne bi bilo bolj naravno kakor to, da bi se boljševiki, preden so vkorakali v Bolgarijo, posvetovali prej z Britanci in Američani in šele potem izvršili svojo odločitev, toda slab znak je, da so vkorakali brez ozira na Anglijo in Ameriko, medtem ko se je mudila bolgarska delegacija v Kairu in je bila pripravljena sprejeti zavezniške pogoje.

Istočasno je značilen članek »Contemporary Review«, ko napada turška novinarja Yalčina in Sadaka, ker nastopata proti zvezi s Sovjetsko unijo. Istočasno poudarja članek popolno soglasnost med angloameriško in sovjetsko politiko na Balkanu.

300 milijard državnega dolga v Severni Ameriki

Lizbona, 19. sept. Demokratski senator Russel (Georgija) je izrazil v nekem svojem govoru skrb, da bo dosegel državni dolg izredno višino 300 milijard dolarjev.

Skrb Nezavisne Države Hrvatske za osirotele in begunske otroke

Vsestranskega skrbstva so deležni tudi slovenski otroci

Iz Zagreba nam poročajo:

Hrvatski listi so te dni objavili pregledne podatke o sistematičnem skrbstvu, ki se v Nezavisni Državi Hrvatski posveča kakor vsem žrtvam sedanjih vojnih razmer, tako zlasti onim nesrečnim otrokom, kateri so izgubili svoj dom in svoje starše ter nimajo nikogar, da bi skrbel zanje. Za te najmanjše in najpotrebnejše se drža sistematično briga in stori vse, da bi tudi oni zrasli v koristne državljane. Vsako leto potroši država 200 milijonov kun kredita za skrbstvo za osirotele deco. Pri tem se ne dela nikaka razlika, kakšne vere so otroci ali odkod so doma.

Skrbstvo je osredotočeno v glavnem ravnateljstvu za socialno politiko in v posebnem ministrstvu za kraje, ki so trpeli zaradi vojnih razmer. Ti dve ustanovi sta pritegnili k državnim sredstvom tudi izdatne vire privatnikov. Delo se vrši hitro in ekspeditivno, kakor to narekuje današnji čas. Vsak otrok, ki je izgubil dom in starše, pride takoj v kak državni ali zasebni mladinski dom ali v hišo premožnejših ljudi ali pa v uk h kakemu obrtniku. Zasebniki po vseh hrvatskih krajih človekoljubno podpirajo to prizadevanje ter sprejemajo v svoje rodbine osirotelo deco. Zelo mnogo je tudi primerov, da so bili taki otroci brez staršev posinovljeni.

Glavno ravnateljstvo za socialno skrb ima danes v svoji zaščiti preko 30.000 osirotelih otrok. Med njimi je tudi zelo mnogo slovenskih otrok, saj živi v mejah Nezavisne Države Hrvatske okrog 150.000 Slovencev, ki so zaposleni deloma kot zasebniki, deloma pa tudi v raznih javnih službah. Slovenski otroci so deležni enakega vsestranskega skrbstva kakor hrvatski in skrbstvene ustanove ne delajo med njimi nobene razlike.

Osiroteli otroci so danes nameščeni v 30 državnih otroških domovih, v 11 državnih dečjih kolonijah, v 60 državnih dečjih zavetiščih, v 32 privatnih dečjih domovih itd. Poleg tega skrbijo za nje dva zavoda za slepe, zavod za gluhoneme, zavod za duševno zaostalo deco, otroške bolnice in zdravilišča ter druge slične ustanove. Skoro polovica osirotelih otrok je nameščena po privatnih rodbinah in pri obrtnikih, kar daje najlepše spričevalo o socialnem čutu in človekoljubju hrvatskega prebivalstva.

Dopolnitev predpisov o protiletalski zaščiti

Na podlagi pooblastila vrhovnega komisarja na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« št. I—1 5867—44 od 10. avgusta 1944 odrejam:

Čl. 1. Vsi prebivalci Ljubljanske pokrajine so dolžni sodelovati osebno ter s svojim razpoložljivim orodjem in prometnimi sredstvi pri protiletalski zaščiti, bodisi na poziv uradnih ustanov protiletalske zaščite, bodisi na poziv od njih postavljenih pooblaščenih organov protiletalske zaščite (vodje gasilske, zdravstvene in tehnične zaščite, vodje zavodske in industrijske zaščite, hišne starešine) v okviru njihovih pooblastil. To sodelovanje velja tako za pripravljalna dela kot za primer alarma ali dejanskega letalskega napada.

Pritegnitev k stalnemu sodelovanju pri protiletalski zaščit kot tudi pri delih protiletalske zaščite, ki se lahko predvidevajo, se izvrši s kratkim pismenim odlokom obvezniku protiletalske zaščite. V ostalih primerih zadostuje za pritegnitev k sodelovanju ustmeni poziv pooblaščenega organa protiletalske zaščite.

Izvzeti od obveznosti osebnega sodelovanja so: a) osebe, ki še niso dosegle 15. ali ki so že prekoračile 60. leto starosti; b) osebe, ki so vsled telesnih ali duševnih hib za osebno delo pri protiletalski zaščiti nesposobne, če to dokažejo z uradnim zdravniškim spričevalom; c) osebe, ki so že službeno obvezane za druga službena ali uradna opravila ali naloge v javnem interesu.

Čl. 2. Dolžnost ureditve hišnih zakloniščin izvršitve ostalih ukrepov hišne protiletalske zaščite v mestu Ljubljani se razširja na vse območje mestne občine. V pretežno kmetijskih naseljih so dopustne olajšave po svobodnem preudarku uprave policije.

Čl. 3. V mestu Ljubljani morajo biti v ožjem nevarnostnem okolišu vsa podstrešja popolnoma izpraznjena in odstranjene tudi vse lesene pregrade, ki proti ognju niso zavarovane (n. pr. s primernimi ometi, premazi, impregnacijo, oblogami itd.). V širšem nevarnostnem okolišu pa je s podstrešij odstraniti vso navlako in vse lahko gorljive predmete ter poskrbeti, da je dohod do vseh podstrešnih prostorov stalno popolnoma neoviran.

Čl. 4. Pesek in voda morata biti na podstrešju, na stopniščnih presledkih, v kleti, v zakloniščin tudi v vsakem stanovanju ter trgovskem ali poslovnem prostoru v zadostni količini in na primernem prostoru stalno pripravljena. Za izpolnjevanje tega predpisa v stanovanjskih in poslovnih prostorih so odgovorni najemniki, v vseh ostalih prostorih pa hišni lastniki.

Čl. 5. V ožjem nevarnostnem okolišu mesta Ljubljane je treba vse trajno pritrjene železne rešetke na kletnih ozir. pritličnih oknih odstraniti ali preurediti tako, da se dajo lahko odpirati ali odstraniti.

Čl. 6. Vse okenske in druge odprtine hišnih zakloniščin, ki se nahajajo bodis v zunanjih ali notranjih stenah stavbe, je primerno zavarovati proti drobcem bomb in zračnemu pritisku eksplozij.

Čl. 7. V strnjeno zazidanih predelih mest morajo lastniki dotikajočih se hiš napraviti v kletnih prostorih proboje iz ene stavbe v drugo ter nastalo odprtino zazidati z zasilno opečno steno predpisanih dimenzij.

Čl. 8. Glede na določbe čl. 1. te naredbe so vsi stanovalci hiše dolžni z ročnim delom in s svojim razpoložljivim orodjem brezplačno sodelovati tudi pri izvršitvi vseh ukrepov za zavarovanje hiše pred letalskimi napadi, vse ostale stroške pa nosi hišni lastnik. Le pri napravi kletnih probojev morejo hišni lastniki v izrednih primerih (t. j. pri nesorazmerno visokih stroških napram vrednosti ali donosnosti stavb), zaprositi za celokupno ali delno povračilo dejanskih stroškov na osnovi plačanih računov, ki jih pristojna občina prizna za pravilne in primerne. Krajevna oblastva protiletalske zaščite odločajo, ali in kolikšno povračilo jim pripada.

Čl. 9. Nabava zdravstvenih potrebščin za prvo pomoč in gorilnih sredstev za nadomestno razsvetljavo v hišnih, industrijskih in zavodskih zakloniščih se dovoljuje proti potrdilu pristojne občine, da obstoji urejeno zaklonišče. Potrdilo mora vsebovati vrsto in količino teh za posamezno zaklonišče potrebnih sredstev.

Čl. 10. Krajevna oblastva protiletalske zaščite smejo predpisati, da se krajevnim prilikam in posebnim okoliščinam primerno povečata in pomnožita vrsta in količina predpisanega zaščitnega orodja in potrebščin za protiletalsko zaščito.

Čl. 11. Za izvršitev predpisa čl. 2. te naredbe se določi rok 6 tednov, za izvršitev vseh ostalih predpisov pa rok 3 tednov po objavi te naredbe.

Čl. 12. Prekršitve predpisov te naredbe kaznujejo okrajna glavarstva, v Ljubljani pa Uprava policije z globo do 10.000 lir ali z zaporom do treh mesecev, v težjih primerih z obema kaznima obenem.

Čl. 13. Vsi obstoječi predpisi o protiletalski zaščiti ostanejo v veljavi, v kolikor ne nasprotujejo predpisom te naredbe.

Čl. 14. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 19. septembra 1944.

Prezident div. general Rupnik s. r.

Gospodarstvo

Tekstilni izdelki, ki se prodajajo na posebne nakaznice

Včeraj smo objavili glavne določbe nove naredbe o oskrbi s tekstilnimi izdelki, ki jo je izdal prezident pokrajinske uprave div. general Rupnik. Naredba navaja v posebnem seznamu (čl. 2.) tekstilne izdelke, konfekcionirane ali metersko blago, ki se smejo oddajati potrošnikom samo proti posebni nakaznici in brez oblačilne izkaznice. Te posebne nakaznice izdajajo šef pokrajinske uprave za javne potrošnike, okrajna glavarstva in ljubljanski župan po svojih preskrbovalnih oddelkih posameznikom odnosno beguncem. Pokrajinski gospodarski svet pa podjetjem za delovne obleke. Izdajale se bodo posebne nakaznice samo po najstrožjem merilu in samo za zagotovitev najnujnejše potrebe, zlasti da se preprečí neposredna škoda za zdravje. Seznam tekstilnih izdelkov, ki se prodajajo samo na posebne nakaznice, vsebuje v glavnem naslednje predmete:

A) Moška oblačila in perilo: jopiči iz blaga, težkega nad 300 gr na meter, 46, iz lažjega blaga 31 točk, telovniki 7 odnosno 5 točk, hlače 30 odnosno 20 točk; zimske suknje, plašči in površniki iz blaga, težkega nad 500 gr na meter, 85, iz lažjega blaga 71 točk; dežni plašči in pelerine iz gumiranega platna ali drugih sintetičnih snovi 22, ostali 42 točk; srajce z dolgimi rokavi 14, s kratkimi rokavi 10 točk; lutke (delovne halje), izdelane iz tipiziranih tkanin kategorije D, štev. 3, 69 in 157, 25 točk, ostale 45 točk; delovni jopiči iz tipiziranih tkanin 20, delovne hlače 10 točk; spodnje hlače (ne iz pletenin) dolge 8, kratke 5 točk; halje z blaga, težkega nad 200 gr na meter, 53 točk, iz lažjega blaga 41 točk.

B) Ženska oblačila in perilo: obleka v enem kosu iz blaga, težkega nad 200 gr na meter, 44, iz lažjega blaga 23 točk; posamezna jopica iz težkega blaga 35, iz lažjega 20; zimske suknje, plašči in površniki iz težkega blaga 77, iz lažjega 38 točk; dežni plašči in pelerine iz gumiranega platna ali drugih sintetičnih snovi 22, ostali 42 točk; srajce 6, spalne srajce 13 točk; spodnje hlačke (ne iz pletenin) 4 točke, spodnje obleke in kombineže (ne iz pletenin) 9 točk; predpasniki delovni 6, za sobarice 3 točke; halje iz blaga težkega nad 150 gr na meter 49, iz lažjega blaga 18 točk.

C) Pletenine za moške in ženske: spodnje, vrhnje ali kopalne po teži do 50 gr 3 točke, do 100 g 6 točk, do 150 g 9 točk in po 3 točke za vsakih nadaljnjih 50 g.

D) Konfekcionirano hišno perilo: odeje za postelje ali potovanje, za otroške postelje, 90×120 cm, 20 točk, za eno osebo 40 točk, za več kakor 1 osebo 75 točk; preše te odeje, vatirane odeje, žimnice in blazine se vračunajo po številu točk uporabljenih tkanin v metrih; rjuhe, za otroške postelje 10, za eno osebo 24, za več kakor eno osebo 33 točk; prevleke za blazine v velikosti 30×43 cm 3 točke, ostale 8 točk; brisače frotirke 12 točk za m², ostale 10 točk; kuhinjske brisače do 60×60 4 točke, do 70×90 6 točk.

E) Tkanine (izvzemši tkanine za podloge, za hišno perilo in opremo) po tekočem metru pri teži 60 g na meter 3 točke, do 100 g 4, do 150 g 7, do 200 g 9 točk, do 250 g 11, do 300 g 13, do 400 g 17, do 600 g 22, nad 600 g 26 točk; tipizirane tkanine, kategorije D štev 3., 69 in 157 za lutke in delovna oblačila 4 točke za meter; podloge (jadrovina, salja saljeta, kroaze, rokavina, klot in saten) na meter 3 točke; tkanine za hišno perilo: a) za prte v teži do 200 g na meter 12 točk, do 300 g 25, nad 300 g 30 točk; d) ostale tkanine za hišno perilo do 200 g 4, do 300 g 6, do 400 g 8, do 500 g 10, nad 500 g 12 točk (v postavko tkanin za hišno perilo je všteti tudi madapolam, če je več kakor 20 cm širok); tkanine za opreme (lampasi, damasti, gobelini, brokati, platno olona za zavese, tkanine in mreže za zavese) pri teži do 200 gr na meter 3 točke, pri 500 g na m 6 točk, nad 500 g na m 12 točk (med tkanine za opreme se štejejo tudi baržuni, težki nad 500 gr, in atlasi, težki nad 250 g na tekoči meter).

F) Tkanine za mladoletne od 1. do 15. leta: v teži od 250 do 300 g na meter 13 točk, do 400 g 17 točk, do 600 g 22 in nad 600 g 26 točk.

Omejitev potrošnje električnega toka

Na podlagi naredbe o omejitvi potrošnje električnega toka z dne 18. I. 1944 (Sl. list št. 19/6) in dodatno k odloku z dne 7. VIII. 1944 je šef pokrajinske uprave odredil:

1) Industrijski obrati morajo v času od 10. do 13. električne motorje izklopiti in delo z njimi prenehati. 2) Tiskarne ne smejo obratovati z električnimi motorji v času od pol 11. do pol 14. ure. 3) Rokodelski obrati, ki obratujejo z električnimi motorji do skupne jakosti nad 2 KS, morajo motorje izklopiti v času od 10. do 13. ure in delo z njimi ustaviti.

Oni obrati iz gornjih točk, ki ne morejo prekiniti obratovanja z električnimi motorji od 10. do 13. odn. od pol 11. do pol 14. ure, naj vložijo pismeno obrazloženo prošnjo na Pokrajinsko upravo, oddelek za trgovino, obrt in industrijo, za komisijsko ugotovitev in odločitev glede eventuelnega obratovanja tudi v tem času.

Prednje določbe stopijo takoj v veljavo. Mestna elektrarna bo kontrolirala izvršitev te odredbe in proti kršiteljem nastopila v smislu določb zadnjega odstavka odloka z dne 7. VIII. 1944-VIII.

Gospodarske vesti

= **Gospodarske vesti iz Hrvatske.** Hrvatska državna banka je dala v promet nove bankovce po 5000 kun(druga izdaja), ki nosijo datum od 1. decembra 1943. — Zagrebško tiskarsko in založniško podjetje »Tipografija«, bo spremenilo naziv tvrdke v Tiskarski in založniški zavod Matice d. d. Ime bo spremenjeno v zvezi z udeležbo Hrvatske Matice pri tem podjetju. Glavnica bo zvišana od 6 na 12 miljonov kun.

= **Ribe v kockah.** Norveška industrijska podjetja za predelavo rib so preizkusila nov način konzerviranja rib, ki obstoja v glavnem v tem, da se ribje meso posuši in med sušenjem spresa v kocke. Pri tem postopku ribje meso nič ne izgubi glede okusa, hranilne vrednosti in vsebine vitaminov. Zgradili so prvo veliko napravo za izdelovanje takih ribjih kock. Postopek proizvodnje je tako pospešen, da so ribe, ki se dopoldne vlove, proti večeru že predelane v ribje kocke, ki se dobro drže in se ne pokvarijo. Polenovka, ki tehta 2 do 5 kg v svežem stanju, se v nekaj ur predela v kocko, ki tehta 200 do 300 gramov.

= **Osnovanje kanadske mornarice.** Kakor javljajo iz Montreala, je kanadski trgovinski minister govoril k vprašanju ustvaritve kanadske trgovinske mornarice. Povdaril je, da je postala Kanada v vojni pomorska sila, ki stremi za tem, da si ustvari lastno trgovinsko mornarico. Ker je Kanada eden največjih proizvajalcev živil ter izvaža tudi mnogo rudnin in surovin, smatra kanadska vlada, da je vprašanje osnovanja lastne mornarice nujno potrebno. Posest lastne mornarice bi pripomogla Kanadi, da se obvaruje uspešno vsake tuje konkurence pri izvozu blaga.

= **Umetno sušenje sena.** Poizkusi so pokazali, da se da izguba pri sušenju sena, ki znaša približno 40% hranilne vrednosti sveže trave, zmanjšati na 5 do 10% pri naglem umetnem sušenju. Zato je švicarska zvezna vlada že lani odobrila posebne subvencije za gradnjo električnih sušilnic za seno. Doslej so zgradili v Švici 47 takih naprav. K gradbenim stroškom sušilnice, ki znašajo okrog četrt milijona švicarskih frankov, prispeva zveza 60.000 frankov. S temi umetnimi sušilnicami sena so napravili že prav dobre izkušnje.

Za obnovo naše živinoreje

V načrtih za obnovo slovenske domovine je posebno važen načrt za našo živinorejo. O tem poglavju je v Kmetijskih novicah od 15. t. m. izpregovoril inž. Ivan Oblak. Gotovo bodo poučna izvajanja zbudila zanimanje tudi med širšo javnostjo, zato jih v naslednjem povzamemo:

Brez dvoma je govedoreja poleg konjereje izmed vse ostale živine zaradi sedanjih razmer pri nas najbolj prizadeta. Kolikšno škodo je utrpela živinoreja, danes nihče ne ve točno. Znani so nam le podatki o stanju živinoreje v okoliših, ki so pod redno upravo. Ti podatki so prav razveseljivi, saj nam zaenkrat še dajejo upanje, da govedoreja le še ni tako na tleh. Po dosedanjih podatkih iz 18. občin ljubljanskega in logaškega okraja je razvidno, da se skupno število goveda od popisa 5. VI. 1941 pa do sedanjega popisa 30. julija t. l., če izvzamemo nekatere prizadete vasi, ni nič zmanjšalo. V splošnem nam kažejo t. podatki, da je število krav v vseh občinah manjše, zato pa je število telic in mlade živine do 1 leta povsod veliko večje kot je bilo pred 3 leti. Sedanje skupno stanje goveje živine je torej vsaj po statistiki enako predvojnemu stanju. Temu se tudi ni čuditi, ker ti kraji razen nekaj vasi niso bili skoro nič prizadeti. Kajti tudi dosedanja obvezna oddaja živine za zakol Prevodu ni mogla prizadejati naši živinoreji nikake škode. Saj je znano, da je doslej Prevod le prečistil hleve, naši kmetje pa so bili tako pametni, da so oddali le take živali Prevodu za zakol, ki jih ni bilo preveč škoda, n. pr. stare krave. Kakor so poročila iz teh krajev razveseljiva, tako je stanje govedoreje v vseh drugih prizadetih krajih tem bolj žalostno. Saj je že splošno vsem znano, da je n. pr. kočevski okoliš takorekoč skoro povsem izpraznjen, medtem ko je bil prej bogat z živino. Pa tudi v drugih okoliših se je številčno stanje po poročilih zmanjšalo že do sedaj za 30 do 50%, pri posameznih posestnikih tudi več.

Tako hudo, kot je prizadeta govedoreja prav v Ljubljanski pokrajini, na Dolenjskem in Notranjskem, najbrže ni nikjer drugje. Goveja živina pa je našemu kmetu prvi pogoj za obstoj na kmetiji. Brez zadostne goveje živine pri nas ni možno uspešno gospodariti. Ona daje kmetu predvsem potrebno vsakdanjo hrano, t. j. mleko, dalje glavno delovno silo za obdelavo polja in pa naši izčrpani zemlji toliko potreben gnoj. Če jo zakoljemo, nam daje še meso in druge dobrine, potrebne za življenje. Ker bo kmetija trdna in močna šele tedaj, če bo imela dovolj živine, bo najnujnejša zahteva po vojni, čim prej povečati število živine do onega stanja, ki bo v pravem skladu s površino kmetije. Že sedaj je v mnogih krajih, ki še niso bili hudo prizadeti, pomanjkanje dobrih krav in delovne živine. Po vojni bo pa to pomanjkanje še bolj pereče. Bikov imamo zaenkrat dovolj in smo v tem pogledu veliko na boljšem kot pa z žrebci in merjasci, katerih zelo primanjkuje. Vprašanje obnove živinoreje je torej splošno gospodarsko vprašanje, ki se nikakor ne sme omalovaževati in prepustiti kmetom samim, da si pomagajo, kakor vedo in znajo. Za to reševanje je poklicana predvsem javna uprava, ki mora že sedaj ukreniti vse potrebno, da se bo obnavljanje naše govedoreje izvajalo po izdelanem programu in sistematično in da se že sedaj zaredi in ohrani čim več plemenske živine, pa četudi bi bilo to na račun splošne prehrane.

Pri obnavljanju govedoreje bomo navezani predvsem sami nase in se ne bomo smeli zanašati na pomoč drugih, češ, saj bomo od drugod dobili potrebno živino za pleme. Tudi če bi živino lahko dobili od drugod, kar pa je veliko vprašanje, ker bo govedoreja tudi drugod zelo prizadeta, bi bilo to za našo bodočo živinorejo zelo drzno. Nujno potrebno bi bilo pri uvozu podvzeti vse potrebne zdravstvene ukrepe, da ne bi uvozili kakih bolezni. Do sedaj je naša živina hvala Bogu še zdrava in nimamo razširjenih takih bolezni, kot so jetika, kužno zvrženje krav itd., kar bi z nepremišljenim uvozom za pleme lahko razširili in bi tako priklicali pravo nesrečo na našo bodočo živinorejo. Uvoz živine od drugod, kolikor bi bil mogoč, bi moral bit namenjen predvsem za zakol. Le kar bi se po strogi preiskavi ugotovilo kot popolnoma zdravo, bi se lahko namenilo za pleme.

Da bi z lastno močjo in čim hitreje obnovili govedorejo, bi bili v glavnem potrebni naslednji ukrepi, ki bi se nekateri od njih morali začeti izvajati že sedaj. Tako je potrebna *prepoved klanja telet, zlasti ženskih, ki so za pleme sposobna, ter živa in neutrudna propaganda, da kmetje sami vzrejajo čim več telet.* Šele kolikor jih sami ne bi mogli vzrediti, bi jih ponudili drugim v nakup za pleme. V tem pogledu je treba priznati mnogim našim kmetom, da razumejo današnje zahteve in vzrejajo res lepo število mladine. Nekateri pa še vedno vidijo samo sebe in nočejo razumeti splošnih potreb, marveč, če le morejo, prodajo dobro tele na črno borzo, mesto da bi ga sami privezali ali pa ga po nižji, vendar primerni ceni oddali drugemu za pleme.

Da bi povečali število telet in donosnost naših krav, je treba borbo proti jalovosti krav načrtno izvajati. V nekaterih okoliših kot n. pr. na Vrhniki, Logatcu itd se ponavljajo kužna obolenja pri kravah, od katerih se okužujejo potem še biki, ki potem dalje prenašajo bolezni. Zaradi tega ostajajo krave jalove in število telet stalno pada, manjša se možnost krav, kar predstavlja že v navadnih razmerah veliko gospodarsko škodo. Še bolj občutna pa je ta škoda v sedanjih časih. V tem pogledu čaka naše živinozdravnike še mnogo dela in treba bo še mnogo pouka našim živinorejcem, da bodo čim bolj poučeni in pazljivi in da se bodo tudi bolj zavedali odgovornosti, kako škodo lahko povzroče, če pripuščajo že okužene krave k zdravim bikom. Vsa taka kužna obolenja bi bilo treba takoj prijaviti, da se obolenja preveč ne razširijo. Ako tudi večja pazljivost in čut odgovornosti ne bi pomagala, bo morebiti potreben *pred pripuščanjem obvezen pregled krav* po živinozdravniku in bo treba omogočiti obrejitev okuženih in sumljivih krav z umetno oploditvijo.

Dalje bo važna naloga pri obnovi govedoreje preskrba krepkih krmil zlasti za teleta in mlado živino. Le s pravilnim vzrejanjem telet v prvem letu starosti moremo imeti uspeh pri govedoreji in omogočiti hitro vzrejo. Za hitro in uspešno rejo pa je potrebna predvsem krepka krma. Ker bo mleko, ki predstavlja najprimernejšo in najbolj prirodno krepko krmo za mlade živali, tudi še več let po vojni potrebno predvsem za ljudsko prehrano, bo treba tudi še po vojni teletom, namenjenim za pleme, predčasno odtrgavati potrebno dnevno količino mleka in ga nadomestiti z drugo krepko krmo, da teleta v razvoju ne bi zaostala. Krepko krmo bomo pa morali pridelati sami. Seveda bo treba storiti vse, da se omogoči nakup krepke krme tudi od drugod, kar bo verjetno laže kot pa kupovanje odrasle živine.

Predvsem pa bo takoj v začetku potrebna dobra organizacija, ki bo skrbela za takojšen nakup plemenske živine (krav in telic ter tudi telet) *kot tudi delovne in bo pravično dodeljevala nabavljeno živino težko prizadetim kmetom.* V prvi vrsti bo treba upoštevati take, ki so prišli ob vso živino. Tem bo potrebno preskrbeti za začetek vsaj eno ali dve kravi, da bodo čimprej prišli do mleka za lastno prehrano in da bodo vsaj lažja poljska dela z dodeljeno živino mogli sami opravljati. Za takojšnjo dodelitev plemenske živine za te najbolj prizadete kmetovalce bodo pozvani zlasti boljši kmetje iz neprizadetih krajev, da pomagajo tem najbednejšim. Temu pozivu se bo, kakor pričakujemo, mnogo naših kmetov, ki niso bili prizadeti, prostovoljno odzvalo, saj naš kmet prav rad pomaga bližnjemu v nesreči. Saj mnogi že računajo s tem dejstvom in zaradi tega sedaj že vzrejajo več mladine. Pri obnovi živine bo skraja res najvažnejše, da se čimprej poveča število, vendar bo tudi kakovost in pasemsko vprašanje treba imeti pred očmi. Pri dodeljevanju živine bo treba upoštevati tudi splošne gospodarske potrebe in razmere, dalje prehranitvene in podnebne razmere posameznih okoliševv, da se bo v te okoliše dodeljevala prvenstveno taka živina, ki odgovarja tistim potrebam in razmeram.

Da bi se goveja živina čim hitreje zaredila, bo potrebno tudi še po vojni klanje goveje živine omejiti, kakor se ta omejitev v Ljubljanski pokrajini izvaja že letošnjo pomlad in poletje. Klanje goveje živine bo moralo tudi še po vojni nekaj let biti preudarno urejeno in pod strogo kontrolo. Zaradi zaščite govedoreje ne bo mogoče dovoliti prosto trgovino z živino za zakol, ker to ne bi bilo niti v korist vzrejevalca, še manj pa šibkega potrošnika. Da bi pa zaradi omejitve klanja govedi splošna prehrana ljudi preveč ne trpela, bo vzporedno s to omejitvijo potrebna *večja propaganda za rejo prašičev* in ostalih malih živali, ki se hitro množe. Že sama povečana reja prašičev, ki se lahko hitro razmnože ter tudi hitro zrede, bi mogla znatno olajšati preskrbo ljudi z mesom. Ta akcija bo pa dosegla uspeh le, če bodo kmetje dobili primerno plačilo za svoje delo. Potrebno bo skrbeti tudi za uvoz zmrznjenega konzerviranega mesa, da bi se tako domača živina mogla čim bolj očuvati.

Vzporedno z delom za čim hitrejše povečanje številčnega stanja goveje živine bo treba istočasno storiti tudi vse za *kakovostno zboljšanje in izenačenje naše domače govedoreje.* To pa bo mogoče le, če bo javna uprava podprla tozadevno delo in stremljenje živinorejskih organizacij s tem, da bo sama preskrbela in uredila večje dobre pašnike za vzrejo odbranih žvali, zlasti mladih bikcev in telic. Le z vzrejo odbranih plemenskih živali na takih pašnikih bomo našo domačo živino tudi kakovostno mogli zboljšati in, kar je glavno, ohraniti jo trdno, zdravo in odporno proti boleznim.

Ker je zadostna in dobra krma ter pravilno oskrbovanje živine temelj dobremu in hitremu napredku v živinoreji, bo popotrebno pri obnovi imeti tudi te činitelje pred očmi. Zlasti bo treba posvetiti vso pažnjo *pridelovanju zadostne in dobre krme* ter misliti na *nabavo dobrih semen* krmskih rastlin, *umetnega gnoja,* ker bo domačega živinskega zelo primanjkovalo. Dalje bo treba misliti na napravo čim več *kmečkih silosov* za kisanje krme in ureditev *sočnih pašnikov* pri poedinih večjih kmetijah. Tudi bodo razne izboljšave travnikov in drugega nujno klicale po obnovi in nadaljevanju začetega dela. Marsikje bo treba na novo zgraditi porušene *hleve,* za kar je potrebno že sedaj izdelati vsem zahtevam odgovarjajoče načrte, da bo moči čim prej pristopiti k delu.

Nalog za obnovo živinoreje, predvsem govedoreje, je torej vse polno. Navedel sem samo glavne v kratkih obrisih, kaj je že sedaj in kaj bi bilo pozneje treba podvzeti. Stvar je tako važna, da moramo že sedaj o njej razmišljati. Vse pobude in umestni predlogi o tem vprašanju bodo dobrodošli. Za delo pri obnovi naše govedoreje so pozvani vsi, ki morejo kaj pomagati, zlasti pa neprizadeti kmetje-živinorejci, da vzrejajo čim več naraščaja, da bomo z njim mogli obnoviti številčno stanje našega domačega goveda.

Vzhodnopruski „Stoj!“

Vojni poročevalec Kurt Pauli je pisal tedniku »Das Reich« iz Vzhodne Prusije proti koncu letošnjega avgusta:

Službeni akti o utrjevanju vzhodno-pruske meje, ki se tičejo del, potekajočih od Vzhodnega morja globoko tja v generalni guverneman, so tako pičli, da bi jih lahko vzel učenček pod pazduho. V tej deželi se ne govori in ne piše, temveč se dela.

Štiri in dvajset ur potem, ko je izdal Führer povelje Gauleiterju Vzhodne Prusije Erihu Kochu za zgraditev utrjenih postojank na vzhodu, je že stalo 60 000 mož od 16. do 65. leta starosti za fronto ter so kopali jarke. Dva dneva pozneje je narastlo število delavcev na četrt milijona. Sovjeti, ki so že govorili o zmagoviti paradi v Königsbergu ter so izračunavali s pomočjo palca na zemljevidu razdaljo od tod do Berlina, so bili ustavljeni tik pred pragom nemške države. Angleški listi, ki so že poročali o paniki ter izpraznjevanju Königsberga, pa so v začetku avgusta objavili posebno poročilo iz Moskve, ki pravi, da se je sovjetska ofenziva ustavila »zaradi globoko razčlenjenih utrdb na pruski državni meji, ki so povsod posejane z bunkerji ...«

Vzhodnoprusko prebivalstvo je preko noči zgradilo jarek za jarkom in okop poleg okopa. Na tej črti se je ustavilo bojišče in prav s to črto je pridobilo nemško vodstvo na času, ki mu je bil potreben za ojačenje na meji domovine. Oklopniški vlaki in motorizirane divizije, ki so drdrali po tračnicah in cestah od Vzhodne Prusije proti fronti, je prebivalstvo pozdravljalo s cvetjem, matere pa so dvigale v vis otročičke, ki so jih držale v naročju. Tako veliko je bilo veselje, ko so ljudje videli, kako se skozi njihove kraje pomikajo z zelenimi vejami kamuflirani oklopniški orjaki. Stari možje so se odkrivali pred tem orožjem ter so stali pred hišami vse dotlej, dokler niso izginili zadnji vojaki skozi vas.

Utrjevalna dela še vedno niso pri kraju. Dolžina utrjenih jarkov in okopov je bila že sredi avgusta tako velika, da bi segla od vzhodne Prusije do Tihega Oceana, če bi tekla v eni sami črti. Na milijone kubičnih metrov zemlje so izkopali. Stavbenik, ki so mu bila poverjena utrjevalna dela, je izjavil, da bodo trajala utrjevalna dela tako dolgo, dokler se ne bo zadnji boljševiški oklepnik izgubil v omrežju nemške mejne obrambe. Najbolj značilno pa je, da ne vidiš nikjer nobenih grebal in tudi nobenih žičnih železnic. Na vseh koncih in krajih mrgoli vojska rjavih delavcev, ki neprestano dvigajo in spuščajo lopate in krampe. Oklopne jarke izoravajo s četvornimi konjskimi vpregami, da mečejo zemljo lažje iz jarkov. Oficirji nadzorujejo utrjevalna dela. Nikjer ni treba priganjati delavcev, kajti vsakdo se sam zavedla, da je treba storiti čim več. Saj vsakdo ve, da prispeva za obrambo lastne domovine. Tako se je izrazil neki 15 letni pripadnik Hitlerjeve mladine iz Insterburga, ki je skupno s 15.000 tovariši bil na delu pod vodstvom strokovnega nadzornika. Ta nadzornik je bil odlikovan s srebrno kolajno, ima pa tudi odlikovanje z nemškim križcem v zlatu. Gauleiter Vzhodne Prusije je izjavil svojim okrožnim voditeljem, ko jih je sklical na sestanek, da zahteva od vseh podrejenih točno izvršitev dela do določenega termina. V ta namen se imajo mobilizirati vsa sredstva in vse sile.

Tako se je začelo delo na 200 do 300 km dolgem ozemlju in je bilo izvršeno brez najmanjše izgube časa na vseh odsekih. Iz letal so v začetku določili prve črte krajevnih utrdb, nakar so se oglasile škripajoče samokolnice, tovorni avtomobili ter so nastopile trume kmetov, delavcev, profesorjev, obrtnikov in umetnikov. Cela podjetja od učenca do šefa so se dvignila na noge. V prvem trenutku so si vsi ti delavci pomagali z nosači, kajti jasno je, da ni bilo v prvem trenutku dovolj vozil na razpolago. Tako so možje korakali 20 do 30 km daleč, vsak na svoj kolodvor, kjer je vsak prejel lopato in kramp, pa tudi posodo, v katero mu nasujejo zjutraj, opoldne in zvečer hrano, da si ogreje želodec.

Na tisoče ovir je bilo na ta način premaganih. Primerilo se je, da je moral prijeti za kuhalnico bolničar iz Schelberga, ki mu je bila poverjena oskrba 1500 oseb. V začetku je bil seveda osupel. Toda kmalu je sprevidel, da se da z dobro voljo vse narediti. Danes se je že tako izuril v svojem poklicu, da pripoveduje vsakomur, ki ga je voljan poslušati, kako se bo po sedanji končani vojni posvetil loncem in kotlom na ognjišču.

Vsaklo, ki sodeluje pri obrambnih delih v Vzhodni Prusiji, bodisi univerzitetni profesor, član Hitlerjeve mladine ali krojač, prejme poleg svoje normalne plače dnevno po 2 marki nagrade. 80 odstotkov delavcev pa je to nagrado odklonilo. Gauleiter je nato odredil, da se ima doklada porabiti za izboljšanje prehrane. In tako se dogaja, da so delavci, ki grade obrambne naprave v Vzhodni Prusiji, odlično preskrbljeni tudi s tobakom, žganjem, vinom, brivskimi aparati in vsemi drugimi potrebščinami, ki jih potrebuje vojak na bojišču.

V Nemčiji se marsikje govori, da si morajo gostje v königsberških hotelih in krčmah sami postreči zaradi tega, ker je vse osebje zdoma. Vlaki, ki so prej vozili goste v kopališča na Vzhodnem morju, ne vozijo več. Mnoge trgovine so zaprle svoja vrata, v izložbenih oknih pa vise listki, ki pravijo, da je obrat zaprt zaradi delovne obveznosti pri obrambnem pasu. Na ta način so ustavili delo mnogi čevljarji, brivci, trgovci pa so odstopili svoje poslovanje svojim ženam. Itd., itd.

Seveda so bili zaradi izlanih ukrepov najbolj prizadeti kmetje. Rž je namreč v času, ko so bili pozvani na delo, pravkar dozorevala. Toda tisti, ki so sami doživeli ruski poplah Vzhodne Prusije do južno od Königsberga l. 1914., so takoj razumeli, kakšna nevarnost preti deželi tudi sedaj. Zato so se polotili dela z naglico, kateri je bil malokateri kos. Kmetje so šli na delo z lastnimi konji. Vsak pa je imel pri delu v bližini tudi puško, s katero je streljal na sovražno letalo, če se je pojavilo nad delavci ter jih skušalo z obstreljevanjem iz zraka ovirati pri delu.

V treh dneh je bila prva obrambna črta gotova. Tedaj je Gauleiter kmete, ki so jih čakala doma nujna dela na polju, zopet odpustil in jih poslal na domače delo. Treba je bilo namreč pospraviti žitno letino. Tudi doma se je izkazala povsod vzajemna pomoč. Kmetje niso bili pri pospravljanju žita sami, temveč so jim pomagali rojaki od blizu in daleč. Zdaj trka na njihova vrata nova skrb za zimske posevke. V Vzhodni Prusiji je namreč navada, da kmetje preorjejo njive takoj po žetvi ter pripravijo s tem setev, ki mora prikliti že v začetku oktobra iz zemlje. Zaradi tega velja v teh krajih preorati polja najpozneje do konca avgusta. Tudi tukaj so se kmetje spustili v tekmo s časom, preverjeni, da bo zmaga na njihovi strani.

Kdor bi pa menil, da navzlic tej ogromni obremenitvi prebivalstvo Vzhodne Prusije čuti kakšno ogražanje s strani bolševizma, se moti. Življenje za bojiščem in utrjenimi postojankami gre mirno svoje normalno pot naprej. 20 km za bojiščem molze kmetica svojo kravo, dovaža 14 letni kmečki sin pridelke na vozu s polja domov, kajti oče je mogoče na bojišču, hlapec pa pri utrjevalnih delih. Vsi se dobro zavedajo, kaj pomeni kmečki stan v vojni. Mož ali žena za strojem, ki brusi granatne tulce, morata biti dobro oskrbovana, da ne popustita v svojem delu. Za vse ljudi je treba pridelati dovolj kruha. In dogaja se, da dan za dnevom prejema Gauleiter Vzhodne Prusije pisma vojakov s svojega področja, v katerih ga pisci prosijo, naj se zavzame zanje, da bodo lahko na domačih tleh branili domovino. Vsak prebivalec Vzhodne Prusije se zaveda, kako velike dolžnosti mu nalaga obramba.

Deutscher Vorstoss gegen Sowjetpanzer

Nach dem erfolgreichen deutschen Vorstoss ist das weite Gelände mit von Sturmgeschützen und Schlachtfliegern vernichteten Sowjetpanzern bedeckt. Weithin sichtbar sind die Rauchfahnen der ausbrennenden Fahrzeuge. Auf.: Dieck/Atlantic

Nemški sunek proti sovjetskim oklopnikom

Po uspešnem nemškem sunku je pokrajina daleč na okrog posejana s sovjetskimi oklopniki, uničenimi od nemških napadalnih topov in bojnih letal. Daleč so vidni stebri dima gorečih vozil.

KULTURNI PREGLED

O kmečki kulturi

V času, ko se pred razvalinami mnogih slovenskih vasi pojavljajo pereča vprašanja gospodarske in kulturne obnove našega podeželja, je ugledni umetnostni zgodovinar, univ. prof. dr. France Stele posvetil vsebinsko tehtno brošuro vrednotam kmečke kulture in njihovi vključitvi v sodobno civilizacijo na slovenskih tleh **(France Stele, Kmečka kultura. Sodobna razmišljanja slovenskega človeka o njenih vrednotah. Str. 40. Sodobna vprašanja, 4. zvezek. Izdala Mohorjeva družba v Ljubljani).** Spisu kulturno-zgodovinsko, estetsko in literarno razgledanega pisca je izhodišče skrb za ohranitev kmečkih ali bolje ljudskih šeg in navad — skrb, ki je obrodila v zadnjih dvajsetih letih več kulturno-politično in znanstveno utemeljenih razprav, študij in drugih knjižnih donosov. Novejši žalostni dogodki na kmetih so ji dali prav poseben poudarek in neko načelno aktualnost.

Prof. dr. Stele je v svojih dobro premišljenih in jasno spisanih izvajanjih zagrabil probleme kmečke kulture prav na široko. Sredi dramatičnega konflikta med revolucionarnim novotarstvom in konservativnim tradicionalizmom je pokazal, v čem so po njegovi sodbi resnične in še danes tehtne vrednote kmečke kulture in kako bi jih bilo treba prilagoditi civilizacijskim spremembam, ki jih nujno prinaša tudi na kmete naša nemirna doba s svojimi tehničnimi pridobitvami in z valovanji svojih vojn in revolucij. Vsak, kdor se globlje zanima za osnovna vprašanja slovenske kulture, bo z nemajhnim užitkom in pridom prebral izvajanja tega temeljitega poznavalca duhovne preteklosti slovenskega naroda in premišljal o njegovem stališču glede ohranitve nekaterih izročil kmečke kulture.

Po krajšem uvodu, v katerem nakazuje pisec problem in njegove sledove v slovenski literaturi — pri tem so posebej omenjeni najnovejši pojavi v narodopisju — prehaja dr. Stele k opisu bistva kmečkega stanu, kakor nam je dan po tisočletnem zgodovinskem razvoju. Najprej ugotavlja elementarni pomen, ki ga imata zemlja in mena letnih časov na ves ustroj kmečkega življenja. Nasproti tej kmečki zakoreninjenosti v materialnem svetu stavi svetovnonazorsko usmerjenost kmečkega človeka, kakor mu jo je dala Cerkev; nje se oklepa slovenski kmet že od srede 8. stoletja po Kr. Ta izraziti dualizem gmotne, gospodarske zainteresiranosti kmeta in njegovega svetovnega nazora, t. j. njegove »filozofije« in vere, utemeljuje pisec z isto nujnostjo, kakor se ločujeta telo in duša, vendar se v tolikih svojih manifestacijah vzajemno prepletata. S historično in življenjsko zvezo kmeta z zemljo razlaga pisec eno najznačilnejših lastnosti kmečkega stanu, konservativnost; zvestobo izročilu in dediščini prednikov. Ta konservativnost ni samo mehanična posledica zgodovinske povezanosti kmeta z zemljo, marveč je takisto posledek njegovega sožitja z naravo, s tli, z določenim krajem in njegovim podnebjem; ona daje kmetu neko rodovno plemenitost, po kateri se približuje plemstvu. V nadaljnjem kaže pisec, kako se razodeva ta kmetova spojenost z zemljo in s tradicijami, posebej še njegova svetovnonazorska trdnost ali z drugo besedo vernost v premnogih izrazih in oblikah kmečke kulture: v obleki, noši, bivališču, naselbini, vasi, pa tudi v kmečkih šegah in navadah, igrah, petju in drugih zabavah, ter v ljudskem ustnem izročilu. »Tako vidimo,« piše dr. Stele, »da obsega kmečka kultura, ki je dediščina preteklosti kmečkega stanu, ves kulturni krog od materialnih, praktičnih oblik preko umetne obrti in umetnosti do filozofije in nravnega nauka, od najnižjih do najvišjih kulturnih oblik torej, ter predstavlja popolno vzporednico tako imenovani visoki, svetovni, medstanovski in mednarodni kulturi« (str. 12). Ta kultura je »do našega časa skoraj izključno oblikovala našega kmeta, ona je podlaga njegove najznačilnejše lastnosti, konservativne zvestobe izročenim, iz roda v rod veljavnim načelom, ona je podlaga tistega njegovega plemstva, ki je vezano tako na ustaljeno mišljenje kakor na rodovno in krvno izročilo ... ona je tudi podlaga tistega dragocenega realizma, smisla za stvarnost, ki jo meščan in izobraženec posebno danes zopet občutita kot ideal mirnega življenja brez obup vzbujajočih dvomov o tem, kaj je pravno in pošteno, kaj resnično in neresnično ...« (str. 14).

Toda usodna zmota bi bila, priznava pisec, če bi pojmovali kmečki stan samo po takih merilih. Že danes učinkuje nanj cela vrsta novih, preteklosti tujih sil, ki so postale že zdavnaj splošna last vsega človeštva. Te sile, ki vse nosijo znak revolucionarnih, le v bodočnost usmerjenih sil, nujno, čeprav le počasno opazno spreminjajo značaj kmečke življenjske in kulturne sredine in onemogočajo, da bi se podedovani življenjski okvir mogel nemoteno dalje razvijati. Take sile, ki spreminjajo življenjski stil slovenskega kmeta, so fabrika, šola, časniki, vojna. Že prva svetovna vojna je zarezala globoke brazde v kmečko konservativnost. »Z nevidno revolucijo v kmečkem duhovnem svetu, ki jo je povzročila vojna in ki se s postoterjeno silo ponavlja pred našimi očmi, moramo torej najresneje računati in bi bilo odveč vsako prizadevanje, da bi življenje vrnili v predvojne oblike« (stran 18). Tem vplivom sta se pridružila tudi v kmečkem krogu še radio in film. »Novi promet, velemesto, tovarna, kino, radio, elektrika, so vsi činitelji življenja, ki je kmečkemu osnovno nasprotno. Vsi služijo z malimi izjemami širitvi duhovnega nemira, dvomov, vsi pomagajo razveljavljati podedovane vrednote« (str. 20). Tako se tudi kmet razvija: z načinom njegovega življenja se spreminja v marsičem njegova duševnost. To piščevo pravilno opazovanje naj bo vodilo pri vseh načrtih o novem redu, ki mora nujno upoštevati poleg tradicionalnih vrednot tudi nove tehnične pridobitve in nove življenjske razglede; upoštevati mora dejstvo, da spremembe življenjskega stila vplivajo na ideje, kakor ideje zopet vplivajo na materialno življenje. Ni torej mogoča vrnitev k nekim zastarelim oblikam, v duhovni svet 12. ali 13. stoletja in pod., kakor bi se zdelo temu ali onemu prenapetemu nasprotniku novega duha in njegovih, ponekod dramatično napetih, vendar neogibnih nasprotij.

Če je torej beseda o kmečki kulturi, gre za to, ali naj se izključi iz nje vsak vpliv sodobne civilizacije in napredka, ali pa naj žrtvujemo zanj vso dediščino naših očetov? V svojih nadaljnjih izvajanjih, polnih podnetnih opazovanj in bistrih misli, odklanja dr. Stele vsako enostransko gledanje in se zavzema za ubranost med obema svetovoma človeškega razvoja; zagovarja načelo, da iz gmotne kulture sprejemajmo vse, kar spoznamo, da je za nas primerno in ugodno, pri tem pa se nikar ne prenaglimo in ne zgubljajmo potrebne kritičnosti. Pravilno sodi pisec na str. 26.: »Materialna kultura pa je vseeno toliko pogoj uspešnega razvoja duhovne, da se njena stopnja ne sme znižati do neke najnižje mere.« Razpravljajoč o problemih noše, stanovanja, doma in vasi se zavzema dr. Stelè za pravilno, a ne pretirano upoštevanje sodobnih civilizacijskih sredstev, vendar je pri vsem treba varovati domačijsko noto, dih, povsod včlenjati v okvir naše tradicionalne kmečke kulture, graditi hiše, ki bodo imele bistveno domač značaj, ne pa samo imitacijo domačih ornamentov; skratka, ohraniti je treba svojski kulturni stil naše dežele, varovati njeno domačijstvo, njen pristni slovenski izraz, kakor ga narekuje srce, ne pa zgolj razumsko postavljena načela. Če se torej kmečki stan neprestano razvija in je njegovo vsakokratno stanje posledica celotnega razvoja narodne skupnosti, je treba upoštevati razvojne nujnosti, a hkrati varovati življenju koristne, povzdigujoče in olepševajoče vrednote estetskega, pa tudi duhovno kulturnega značaja, kakor se izražajo v kmečkih šegah in navadah, ki so tesno zvezane z vsem načinom kmečkega življenja in označujejo svojske duševne lastnosti slovenskega ljudstva.

Razprava univ. prof. dr. Fr. Steleta je po vsem tem mikaven in miselno podneten donesek k diskusiji o značaju, usmerjenosti in razvoju slovenske kulture.

Rilkejeva „Pisma mlademu pesniku“

Štirideset let poteka, kar je Rainer Maria Rilke pisal komaj dvajsetletnemu avstrijskemu kadetu Franzu Xaveru Kappusu deset pisem, ki jih je pozneje Kappus strnil v drobno, a znamenito knjižico »Briefe an einen jungen Dichter«. Pisma so nastala v času od 17. februarja 1903 do 4. novembra 1904; če izvzamemo zadnje, ki je datirano o božiču l. 1908. Rilke jih je pisal v Parizu, v Viareggiu pri Pisi, v Worpswedeju pri Bremenu, v Rimu in v dveh švedskih krajih: dejstvo, ki že samo zadosti označuje nemir tega velikega pesnika, njegov neutešljivi selitveni nagib, potrebo, da kar se da pogosto spreminja okolje in doživlja svet v vsej njegovi pestri različnosti. Rilkejeva pisma Kappusu niso samo velik dokument o svojem piscu, marveč takisto vir izjemno pomembnih misli o poeziji in literaturi sploh, tako da bi jih moral poznati vsak, kdor se bavi z vzvišeno a tolikokrat poniževano umetnostjo besede. Nedavni hrvaški in češki prevod »Pisem mladému pesniku« pričata, da si pridobivajo te, prvotno res samo priložnostne in povsem zasebne Rilkejeve izpovedi čedalje širš krog in poštajajo pesniški kažipot, ob katerem se zaustavljajo tudi mladi rodovi oblikovalcev poetične besede.

Kronika

* **Meči za generala Wegenerja.** Führer je podelil generalu Wilhelmu Wegenerju, poveljujočemu generalu nekega armadnega zbora kot 97. vojaku nemške obrožene sile hrastov list z meči. Odlikovani general je bil ob začetku vojne proti Sovjetski zvezi v činu polkovnika ter je s svojimi oddelki prvi vkorakal v Holm, pozneje pa je branil trdnjavo Dejansk.

* **Konec agencije Havas.** General de Gaulle je nadomestil bivšo agencijo Havas z novo obveščevalno pisarno, ki se imenuje »Agence Française de la Presse«. Ta agencija ima monopol za vse vesti na področju De Gaulove Francije.

* **Ogenj v dunajskem Pratru.** Prošlo soboto je nastal v dunajskem Pratru zaradi kratkega stika ogenj na ondotnem vrtiljaku, ki je noglo objel vso leseno konstrukcijo. Gasilci so bili takoj na mestu ter so obvladali požar.

* **12 let Mandžukua.** Pred nekaj dnevi je poteklo 12 let, odkar je Japonska priznala državo Mandžukuo. Ob tej priliki so priredili v Tokiu 15. t. m. posebno slavje, zvečer pa sta izmenjala čestitke japonski ministrski predsednik general Koizo in mandžukujski ministrski predsednik, general Šamhuj.

Iz Ljubljane

Koncert radijskega orkestra

I. simfonični koncert radija Ljubljane bo obsegal naslednji spored: Ludwig van Beethoven: »Coriolan«, uvertura; Aleksander Borodin: II. simfonija v h-molu; Richard Wagner: Bakanal iz opere »Tannhäuser«; Antonin Dvořak: V prirodi, uvertura; Anton Lajovic: Pesem jeseni, simfonična pesnitev, in Edward Grieg: V jeseni, koncertna uvertura.

Izvajal ga bo pomnoženi radijski orkester pod taktirko svojega dirigenta Draga M. Šijanca.

Koncert bo v ponedeljek 25. t. m. s pričetkom točno ob 19. Vstopnice s sporedi se prodajajo v knjigarni »Glasbene Matice«.

* * *

u— **Pripravite Socialni pomoči obljubljene kose obleke in obutve!** Včeraj so nabiralci in nabiralke začeli pobirati po stanovanjih oblačilne predmete, ki so jih človekoljubni in svoje dolžnosti do narodne skupnosti se zavedajoči Ljubljančani obljubili Socialni pomoči. Kamor nabiralci niso prišli že včeraj, bodo prišli danes ali prihodnje dni. Pripravite zato obljubljene predmete in jim po možnosti še kaj pridajte! Nabiralci imajo posebne izkaznice Socialne pomoči z žigom in predsednikovim podpisom.

u— **Nov grob.** Po daljšem trpljenju je umrla v starosti 52 let gospa Tilka **Paljavec.** Bila je zgledna žena in plemenita mati, ki je vzgojila tri hčerke in dva sina. Poleg svojcev žaluje za njo širok krog sorodnikov v Ljubljani in tudi daleč izven nje. Na zadnji poti bo poromala danes 21. t. m. ob 17. uri iz kapele sv. Krištofa na Žalah. Naj ji bo ohranjen lep spomin, žalujočim naše iskreno sožalje!

u— **Darila.** Delavci mestnega cestnega nadzorstva so poklonili Domu slepih prebitek 190 lir od venca za pokojnim delovodjo Svetkom. Podpornemu društvu za gluhonemo mladino v Ljubljani je daroval g. Koritnik Anton, lastnik hotela »Slon znesek 200 lir v počastitev spomina blagopokojnega g. Ostana Izidorja. Plemenitim podpirateljem revne mladine topla zahvala!

u— **Prebivalci iz okolice Sv. Križa in Zelene jame** se obračajo na upravo električne cestne železnice. Večerni službeni tramvaji namreč vozijo v vse smeri, samo Sv. Križ je izjema. Gotovo bo cestna železnica lahko tej upravičeni pritožbi ugodila, saj imajo ti meščani iste pravice kakor oni, ki stanujejo v Mostah ali na Viču.

u— **Nakaznice za krompir za potrošnike izven bloka.** Hkrati z živilskimi nakaznicami za oktober dobe potrošniki izven ljubljanskega bloka, ki niso pridelovalci krompirja, tudi posebna nakazila za krompir. Nakazila se glase samo na množino krompirja, o pravem času bo pa objavljeno, kje bodo potrošniki ta krompir dobili.

u— **Združenje trgovcev v Ljubljani** naznanja, da bo vpisovanje v Trgovsko strokovno nad. šolo za vse razrede v dneh od 26. do 29. septembra t. l. v pisarni Združenja (Trgovski dom), vsakokrat od 9. do 11. ure. Poznejšega vpisovanja ne bo. Novinci morajo biti stari 14 let in morajo predložiti pri vpisu zadnje šolsko spričevalo, učno pogodbo in zdravniško potrdilo. Za sprejem v šolo mora imeti vsak novinec najmanj tri razrede srednje ali meščanske šole oziroma 8 razredov osnovne šole. Učenci z dovršeno nižjo srednjo ali meščansko šolo z izpitom imajo prednost. Učenci z manjšo predizobrazbo bodo sprejeti le v primeru zadostnega prostora v šoli. Vsak učenec plača pri vpisu 500 lir šolnine, novinci pa poleg te še 100 lir vpisnine. Učenci III. razredov pa plačajo poleg šolnine še 100 lir oprostnine. Bivši učenci se vpišejo s predložitvijo lanskega šolskega spričevala. **Popravni in razredni izpiti** bodo v ponedeljek dne 25. septembra ob 14. uri. **Pismeni zaključni izpiti** bodo v torek dne 26. septembra ob 14. uri, **ustni** pa v istem času v sredo dne 27. septembra. Redni pouk se bo pričel dne 3. oktobra 1944 ob 14. uri. Podrobnosti bodo razvidne na šolski deski pred vhodom v šolo.

u— **Na II. deški ljudski šoli na Grabnu** bo vpisovanje učencev za šolsko leto 1944-45 v četrtek 28. in v petek 29. t. m. od 8. do 10. ure v šolskem poslopju na Grabnu, Cojzova cesta 5, I. nadstropje. V I. razred se morajo vpisati dečki, ki so izpolnili 6 let ali jih dopolnijo do konca t. l. Pri vpisu novincev je treba predložiti družinsko polo ali družinsko knjižico, oziroma otrokov rojstni list, spričevalo o cepljenju proti kozam in proti davici. Lanski učenci naj prineso s seboj samo zadnje letno spričevalo. Starši onstran bloka naj preskrbe pravočasno propustnice. Začetna služba božja bo v ponedeljek 2. oktobra ob 8. uri v trnovski cerkvi, reden pouk pa v torek 3. oktobra ob 13.30 uri. — Vpisovanje otrok v II. mestni otroški vrtec bo v četrtek in petek 28. in 29. septembra od 8. do 10. ure v šoli na Grabnu.

u— **Licejska (II.) dekliška ljudska šola v Ljubljani.** Naknadno vpisovanje za vse razrede se vrši dne 25. in 26. sept. 1944 vsakokrat od 8. do 10. v zavodu Notre Dame na Marmontovi ulici št. 24 (blizu tobačne tovarne). Začetna sv. maša bo dne 2. oktobra ob 8. uri v Vajenskem domu v Kersnikovi ulici št. 3, 3. oktobra pa se prične redni pouk.

u— **Prijave za vpis v Enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti in Višji trgovski tečaj** se sprejemajo v počitnicah dnevno dopoldne in popoldne. Izvenljubljanski dijaki (-inje) naj se prijavijo čim preje, da dobijo pravočasno potno dovoljenje. Na razpolago prospekt. — **Ravnateljstvo trgovskega učilišča »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domobranska cesta 15.**

u— **Nesreče.** Vladimir Čuden, 16letni delavec z Dobrove, je padel z lestve in si zlomil levico. Gospodinja Marija Pavšljeva se je vsekala v palec levice. 11letni Anton Štepec iz Št. Vida pri Stični je padel s hruške in si zlomil levo nogo. Sivilja Silva Dobrletova si je zlomila levico pri padcu. Frizerka Fani Radičeva je padla na cesti in si zlomila desno nogo. 10letna Tončka Pečarjeva je pa stopila na razbito steklo in si prerezala stopala desne noge. Poškodovanci se zdravijo v splošni bolnici.

u— **Seznami izgubljenih in najdenih predmetov** nam pričajo, da ni meseca, v katerem ne bi Ljubljančani izgubili najrazličnejših stvari, na drugi strani pa se — četudi v manjšem številu — vselej še dobe poštenjaki, ki najdene stvari oddajo na upravi policije. Spisek izgubljenih predmetov, prijavljenih upravi policije v avgustu, navaja predvsem več izgub denarja. Izgubljene so bile nekatere prav čedne vsote, med drugim papirnata vrečica z vsebino 3000 lir, a lepo vrednost predstavlja tudi zastavni listek, izdan od mestne zastavljalnice za vrednost 6000 lir. Izgubljene so bile različne denarnice in druge listnice, mnoge legitimacije in izkaznice, kakor tudi nakaznice za krompir in druga živila, celo tobačne nakaznice so bile izgubljene. Med izgubljenimi predmeti so ure in nalivna peresa, ni pa bil tokrat v mestu izgubljen noben dežnik, a zato je bil izgubljen zlat poročni prstan, graviran z imenom »Erli«. Med najdenimi predmeti so prav tako razne denarnice in listnice, prometne knjižice, naočniki, nalivno pero, zapestnica in podobno. V železniških vozovih pa je bilo najdenih več dežnikov, moških in ženskih, dva damska plašča, dežni plašč, stare coklje, vreča z odejo, očali, 4 prazne aktovke in — višek pozabljivosti — celo aktovka, polna živil. Kdor kaj izgubi, naj se blagovoli obrniti na upravo policije, kjer mu bodo radi vrnili, ako so najdeno dobili v shrambo.

u— **Formicot pastile** za dezinfekcijo ust in grla dobite v lekarnah.

Kdo ga pozna?

Dne 18. IX. je bilo najdeno blizu Fužin v vodi truplo moškega, čigar fotografijo objavljamo. Po vsem videzu je bilo truplo že dalj časa v vodi, ker je bilo precej

uničeno, obleka pa, ki je temnosive, skoraj črnikaste barve, je precej zamazana. Pri sebi ni imel drugega kakor nekaj razmazanih listov ter lastno fotografijo.

Ker ni posedoval nobene osebne izkaznice odn. legitimacije in ker tudi drugače ni moči ugotoviti njegove identitete, prosi Uprava policije, kriminalni oddelek, da vsakdo, ki bi o utopljencu kaj vedel odn. ga poznal, javi to šefu kriminalnega oddelka na Upravi policije, III. nadstropje, soba 10.

ETERIČNA OLJA ORANŽE,
citrone, bergamatovec. Aromatično sadno testo za pijače in sladolede. Koncentriran izvleček tamarinda. Sladki koren. — Originalni proizvodi.
SANNELLA & RISTUCCIA,
Via Priv. L. Martini, 8 — MILANO - Affori
Tel. 691058.

Obveščanje glavne gasilske postaje o požarih

Zadnje čase se ponovno dogaja, da je glavna gasilska postaja o izbruhu požara zelo pozno obveščena. Zato se opozarjajo vsi hišni posestniki in stanovalci, naj se v lastnem interesu informirajo, kje je najbližji telefon, da morejo čim prej obvestiti gasilsko postajo (telef. št. 22-22). Pri telefonskih sporočilih naj se tudi točno in jasno navedeta kraj in vrsta požara, torej kje in kaj gori. Takoj nato se naj tudi obvesti prostojna policijska stražnica. Ker ima vsaka hiša hišnega starešino in osebje za protiletalsko zaščito, naj prevzamejo ti skrb za takojšnjo obvestitev gasilske postaje o izbruhu požara.

Ker prijavljajo večje požare tudi stalni opazovalci na vzvišenejših mestih, se opozarja občinstvo, da je še vedno v veljavi uredba, da se mora v izogib kazni prijavljati gasilski postaji in policijski stražnici tudi vsako zažiganje odpadkov na vrtovih, kar se zlasti dogaja v sedanjem jesenskem času.

S Štajerskega

Spodnještajerski obrati so prispevali prav lepe zneske o priliki srečne rešitve Führerja po zadnjem atentatu. Tako so nabrali uradniki celjske mestne občine 4000 mark, celjski poštni uradniki in uradnice pa so prispevali 2600 mark za namene nemškega Rdečega križa.

V Konjicah so v nedeljo počastili ondotne brambovce. Domačini so zbrali za letošnjo zimsko pomoč 1.400 mark.

V novoceljskem rezervnem lazaretu so priredili vojaki iz Celja koncert, katerega je vodil kapelnik Petermann. Koncert je bil v lazaretnem parku ter je prinesel ranjenim vojakom nekaj trenutkov neskaljenega glasbenega užitka.

4180 litrov mleka je dala lansko leto mlekarica Ela, krava štajerskega kmeta Benedikta Paara iz Stategga pri Gradcu. Graški listi objavljajo sliko te nenavadne krave.

Posneto mleko se bo posihmal oddajalo inozemskim delavcem v Nemčiji istotako kot domačinom. O tem je izšel poseben odlok prehranjevalnega urada za Koroško dne 12. septembra. Odlok pravi, da bodo inozemski delavci deležni iste količine mleka kakor domačini, in sicer na podlagi posebnih tedenskih izkaznic za mleko.

Iz Gorice

Preizkus siren ob zatemnitvi. Goriška prefektura, oddelek za letalsko zaščito, objavlja: Goriško prebivalstvo se opozarja, da bo od 1. oktobra dalje dnevni preizkus siren namesto ob 10 ob pričetku zatemnitvenega časa.

Razgibana podjetnost sleparskega šoferja

Stane Trost je letos osleparil okoli 20 žrtev — Obsojen je bil na tri leta robije

Ljubljana, 20. septembra

Policijska kronika je nedavno objavila, da so ljubljanski varnostni organi aretirali prevejanega sleparja 39letnega samskega šoferja Staneta Trosta, po rodu iz Vevč in stanujočega v Streliški ulici. Na policijo so že vse letošnje leto prihajale proti njemu ovadbe žrtev, ki jih je osleparil. Čeprav se je nekaterim predstavil kot Stanislav Trtnik, so na policiji takoj vedeli, s kom imajo opravka. Nekemu starejšemu, izvežbanemu agentu se je končno posrečilo aretirati Trosta, ker se ni dal zavesti njegovim spretnim izvijanjem. Trost je čutil, da mu je za dobršen čas odklenkalo. Ni se takoj vdal. Prerezal si je žile na roki, ob neki priložnosti je celo pobegnil, vse samo s smotrom, da bi se kakor koli dokopal na svobodo. Vsi poskusi so mu spodleteli. Žile so mu pravočasno zavezali, ko je pobegnil, so ga zopet aretirali. Po naglo zaključeni preiskavi so ga prepeljali na sodišče, kjer se je končno umiril in vdal v usodo.

Preiskava ni imela z njim težav. Priznal je prav vse sleparije, ki jih je bil obtožen. Skupno se mu jih je nabralo okoli 20. Tajil je le edino tatvino, ki so mu jo hoteli naprtiti. Zagovarjal se je, da je s sleparijami resnično zagrešil marsikaj nedopustnega, kradel pa da ni nikoli, niti sedaj niti kdaj prej. Čast mu tega ne dopušča. Pri tem je vztrajal do konca in res mu tatvine niso mogli dokazati.

Trosta so mnogi poznali iz prejšnjih časov, ko je bil kot šofer v službi v Novem mestu. To mu je njegove sleparije zelo olajšalo, ker so žrtve mislile, da imajo opravka s pošteno osebo. Trost se je sedaj predstavljal kot šofer, ki redno vozi na Dolenjsko in Gorenjsko. Izrabil je tudi drugačne priložnosti. Tako je prišel nekoč na dom žene zobotehnika K. M. R. kot je, da ga pošilja njen mož, s katerim je bil nekaj časa skupno v zaporih. Prosil jo je, da bi mu izročila nekaj gotovine in perila, da bi ga spravil možu v zapore. Žena je Trostu verjela in mu izročila zahtevane predmete. Videla jih je zadnjikrat, kajti Trost jih je uporabil v svojo korist. Prof. I. K. se je Trost predstavil kot Dolmovič. Obljubil mu je, da mu bo pripeljal z Dolenjskega krompirja. Zahteval je 400 lir predujma in ga dobil. Kasneje ga ni bilo na spregled. Neka gostilničarka v Florijanski ulici mu je izročila 10 kg soli, 300 cigaret, vžigalic, kvasa in bonbonov, da jih prepelje in odda njenim sorodnikom na Dolenjskem. Posestniku I. K. se je Trost ponudil, da mu preskrbi mila. Dal mu je predujma 200 lir, dve drugi žrtvi v isti namen 200, oziroma 100 lir. Obilo škode je Trost napravil učitelju V. P. Ta ga je poznal že iz Novega mesta. Ob neki priložnosti mu je izročil velik kovčeg, nahrbtnik, oljnate barve, ženski kostum, cigarete, posodo za olje, vse vredno nad 4000 lir, da bi jih izročil njegovim sorodnikom na Dolenjskem. Kasneje je preiskava nekaj teh stvari našla, učitelj P. pa trpi še vedno okoli 1500 lir škode. Ženski kostum je Trost podaril neki svoji prijateljici.

Na podoben način je Trost osleparil še druge lahkoverne žrtve med njimi mater živinozdravnika B. M., ki mu je izročila 5 zavitkov soli, ključavničarskega mojstra F. L., ki mu je zaupal 80 lir za nabavo krompirja, natakarico F. V., ki mu je dala za nabavo sladkorja 50 lir, za prevoz v Kranj pa nekaj cigaret, sukanca in mu pri tem kreditirala liter vina. Dve žrtvi sta mu izročili za nabavo soli 300 oziroma 500 lir, gostilničar F. R. mu je dal za nabavo živil 100 RM, gospodinja L. B. cigaret in soli, da bi jih prepeljal v Novo mesto, gostilničar J. K. na Šmartinski cesti mu je dal 50 RM, da bi jih zamenjal za lire, končno mu je gostilničarka A. L. dala 110 RM za nabavo krompirja.

Na razpravi je Trost vse te sleparije priznaval, branil se je le tatvine na škodo ključavničarskega mojstra F. L., ki bi mu naj ukradel 250 m dolgo merilo, vredno okoli 1000 lir. Trosta pri tatvini nihče ni zalotil, po vednosti prizadetih pa v delavnici v času, ko je merilo zmanjkalo, ni bilo nikogar razen njega, ki bi ga bilo mogoče osumiti tatvine. So pa bile razne možnosti in ker so bili sodniki v dvomu, so ga tatvine oprostili.

Visoko kazen je Trosta doletela za njegove sleparije. Sodniki so ga obsodili po predlogu državnega tožilca na 3 leta robije in 3 leta izgube častnih pravic. Razpravo je vodil sos dr. Kotnik, kot votanta sta sodelovala sos dr. Pompe in sos Repovž. Obtožnico je zastopal državni tožilec France Sever, obtoženca pa je po uradni dolžnosti branil dr. Viktor Maček.

Iz Trsta

Zaklonišča straže. Ker se je pokazala potreba po rednem straženju javnih zaklonišč, je odredil prefekt nastavitev posebnih oddelkov, ki bodo vršili to službo.

Prijava vodnjakov. Prefekt tržaške pokrajine odreja: Vsi lastniki vodnjakov v mestu in predmestjih so obvezani prijaviti vodnjake do 23. t. m., tudi če niso uporabni. V prijavi je navesti lastnikovo ime z naslovom, širino in globino vodnjaka ter višino vode nad dnom vodnjaka.

Smrtna kosa. V Trstu so umrli te dni 67letna Jožefina Kovačič vdova Lenardon, 86letna Marija Fizulič, 33letni Jožef Jus, 68letna Olga Sinkovič, 67letna Marjeta Mavrič vdova Čufarin, 40letni Gvido Padovan, 30letna Antonija Vatovec-Štefé, 22letna Julijana Cepa, 81letna Roza Buchbinder-Kolar in 50letni Ernest Kanalc.

Tatvina v trgovini. V nočni uri so se plazili tatinski zlikovci v manufakturno trgovino G. Cenaro Maze v ulici Madonnina ter odnesli razne stvari, vredne nad 70.000 lir. Tržaška policija je uvedla obširno preiskavo.

Razburljivo srečanje. 21letna Italija Širol iz ulice Zvončkov 361 je srečala svojega zaročenca 21letnega Karla Ghelia iz Gozdne ulice 10. Srečanje ni bilo ljubeznivo. Zaročenec je pričel prepir in je v navalu jeze ranil zaročenko z nožem. Širolovo so prepeljali v bolnišnico. Tržaška policija se je zanimala za razburljiv dogodek.

Beležnica

KOLEDAR
Četrtek, 21. septembra: Matej.

DANAŠNJE PREDSTAVE
Kino Matica: Proces Casilla.
Kino Sloga: Slučaj Deruga
Kino Union: V senci gora.

DEŽURNE LEKARNE
Danes: Mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9, Ramor, Miklošičeva cesta 20, Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 23. septembra: 18. Kozarec vode. Izven.
Nedelja, 24. septembra: 17. Matura. Izven.

*

Vpisovanje učencev v operno Baletno šolo. Priglas lanskih učencev bo 28. t. m., vpisovanje novih pa 25., 26. in 27. t. m. od 8. do 12. ure v tajništvu Opere. Sprejemali bodo dečke in deklice v starosti od 10. do 14. leta. Podrobnejši razpis pogojev izide v časopisih te dni. Semestralna vpisnina 100 lir.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje
RADIO LJUBLJANA

ČETRTEK, 21. SEPTEMBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini. 7.10 do 7.50: Jutranji pozdrav. Vmes od 7.30—7.40: Poročila v slovenščini. 7.50—9.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Jutranji koncert. 9.00—9.10: Poročila v nemščini. 12.00—12.30: Opoldanski koncert. 12.30 do 12.50: Poročila v nemščini in slovenščini, napoved sporeda. 12.50—14.00: Salonski orkester vodi A. Dermelj. 14.00—14.15: Poročila v nemščini. 14.15—15.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Od dveh do treh — glasben meh. 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—18.00: Sveži vetrič. 18.00—18.45: Sonce bo jutri sijalo. 18.45—19.00: Narodnopisno predavanje — dr. Rajko Ložar: Ljudska hrana. 19.00 do 19.30: Židane volje. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. 19.45—20.00: Aktualno predavanje (prenos). 20.00—20.15: Poročila v nemščini. 20.15—21.00: Ljubljanski komorni duo. 21.00—21.15: Vmesna glasba. 21.15 do 22.00: »Narodni napevi« — Radijski orkester vodi D. M. Šijanec. 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda. 22.15 do 23.00: Malo kramljanja, malo plesanja. — Plesni orkester vodi Dušan Prevoršek. 23.00—24.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda.

Dedščina Rilkejevega duha se tudi sicer razvija v glavnico, ki prinaša vedno večje obresti, če bi se smeli izraziti s primero iz sveta, ki je bil tako tuj temu izraževalcu najsubtilnejših razpoloženj človeške duše in iskatelju najbolj brezkorestnih vrednot, na katere se nasljanja človekova duhovna veličina. Literatura o R. M. Rilkeju narašča celó dandanes, v težkih vojnih letih ob rušenju kulturnih središč in duhovnih svetišč, v tragičnih razpotjih narodov, ki jih je Rilke hotel videti združene v višji evropski skupnosti, povezani s silo duha in moralnih zakonov.

Takoj v prvem pismu daje Rilke značilne nasvete mlademu pesniku, ki mu je poslal svoje stihe. Vprašujete, ali so Vaši verzi dobri. Vprašujete mene. Vpraševali ste prej tudi druge. Pošiljate jih časopisom, jih primerjate z drugimi pesmimi in se vznemirjate, če Vam kako uredništvo odkloni Vaše poizkuse. No, (ker ste mi dovolili, da Vam smem svetovati), Vas prosim, da vse to opustite. Gledate navzven, in prav tega bi zdaj ne smeli storiti. Nihče Vam ne more svétovati in pomagati, nihče. Eno samo sredstvo imate: pojdite vase. Razčiščite nagib, ki Vam veli pisati; preudarite, ali segajo njegove korenine v najglobljo dno Vašega srca, doženite, ali bi morali umreti, če bi Vam kdo prepovedal pisati. To predvsem: vprašajte se v najtišji nočni uri: ali *moram* pisati? Stikajte v samem sebi po globokem odgovoru. In če bo le-ta pritrdilen, če se srečate z močnim in preprostim odgovorom na to prvo resno vprašanje: »Da, moram!«, tedaj si le postavite življenje na to nujnost. Življenje Vam mora celó v svoji najbolj ravnodušni in najmanj pomembni uri izpričati in pokazati ta siloviti nagib. Potlej se bližajte naravi. Nato skušajte kot resen mož povedati, kaj vidite, doživljate, ljubite, zgubljate. Ne pišite ljubezenskih pesmi; izogibajte se izprva tistih oblik, ki so preveč splošne in navadne: prav te so najtežje, zakaj treba je velike in dozorele moči, da daš nekaj samosvojega ondi, kjer se je nabralo že obilo dobrih in delno celo bleščečih izročil. Zato se pred splošnimi motivi otmite k motivom, ki Vam jih nudi lastno vsakdanje življenje, opisujte svojo otožnost in svoje želje, bežne misli, vero v kakršnokoli lepoto — opisujte vse to z notranjo tiho, ponižno iskrenostjo in se izražajte tako, da uporabljate stvari iz svoje okolice, podobe iz svojih sanj in predmete iz svojih spominov. Če se Vam zdi vsakdanjost preveč revna, nikar je ne obtožujte; obtožite sebe, recite, da niste dovolj pesnik in ne morete priklicati vsega njenega bogastva, zakaj za človeka, ki ustvarja, ni revščine, in ne kraja, ki bi bil reven in ravnodušen. In celo tedaj, če bi bili v ječi, katere zidovi bi ne pustili k Vam nobenega šuma vnanjega sveta, — ali bi ne imeli tedaj še vedno svojih otroških let, tistega dragocenega, kraljevskega bogastva, tiste zakladnice spominov? Tja uprite svojo pozornost! Skušajte dvigniti potopljene senzacije daljne preteklosti; Vaša osebnost se bo učvrstila, Vaša samota razširila in postala temačen stan, ki bo daleč od njega hrup in trušč drugih. In če iz tega ponotranjenja, iz te potopitve v lastni svet pritekó verzi, tedaj Vam še na misel ne bo prišlo, vpraševati koga drugega, ali so ti verzi dobri. Tedaj ne boste niti poskušali vzbuditi zanimanje časopisov za to delo, kajti v njem boste videli svojo ljubo naravno posest, kos lastnega življenja, njegov glas. Umotvor je dober tedaj, če je nastal iz potrebe. V tej obliki njegovega nastanka je že njegova presoja: nobene druge ni. Zategadelj bi Vam, spoštovani gospod, ne vedel svétovati nič drugega nego tole: pojdite vase, pogreznite se h globinam, iz katerih doteka Vaše življenje; ob njegovem izviru, najdete odgovor na vprašanje, ali res morate ustvarjati. Sprejmite ga takega, kakršen bo, nič ga ne razlagajte po svoje. Nemara se pokaže, da ste poklicani, biti umetnik. V tem primeru sprejmite to svojo usodo in jo nosite, njeno breme in njeno veličino, ne da bi vprašali po plačilu ki bi lahko prišlo od zunaj. Zakaj ustvarjalec bodi svet zase in naj najde vse samo v sebi in v naravi, ki se ji je pridružil.

Morda pa se utegnete po sestopu vase in v svojo samoto odpovedati temu, da bi bili pesnik (za to, kakor rečeno, zadošča, če občutite, da bi mogli živeti, tudi če bi ne pisali; sploh, da niste k temu prisiljeni). A tudi v tem primeru Vaša pot vase, za katero Vas prosim, ni bila zaman. Vaše življenje bo vsekakor našlo od tod svoja lastna pota, in da bi bila dobra, bogata in daljna, Vam želim bolj kakor Vam lahko povem.«

To je daljši odlomek iz prvega pisma, in v teh besedah so že poglavitna pravila Rilkejeve poetike, v njih je hkrati Rilkejeva plemenita in zaupljiva pozornost do mladega človeka, ki mu je bil poslal svoje prve pesniške poizkuse.

V drugem pismu govori Rilke o ironiji in priporoča Kappusu slovstvenega vzornika: vse spise Jensa Petra Jacobsena, ki jih ima sám poleg sv. pisma s seboj na vseh svojih poteh in vedno na dosegu roke. Tudi v nadaljnjem pismu se vrača znova k Jacobsenu in pravi v zvezi z nekim mnenjem o njegovi prozi »Tu bi mogle stati rože . . .«. »Berite kar moči malo estetsko-kritične spise: ali so to pristranski nazori, okamenjeni in nesmiselni v svoji neživljenjski otrplosti, ali pa so spretne besedne igre, ob katerih dobiš danes ta pogled in jutri povsem nasprotnega. Umetniške stvaritve imajo na sebi nekaj neskončno samotnega in jih z ničemer ne dosezamo tako malo kakor s kritiko. Samo ljubezen jih lahko prime in ohrani, samo ona je lahko do njih pravična.« Dalje pravi Rilke o nastajanju umetnostnih del: »Vse je treba nositi do konca in na to roditi. Vsak vtis in vsako kal občutka je treba pustiti, da zori nekje v nas, v temi, v neizrazljivem, v nezavestnem, tam, kamor lasten razum ne sega, potlej pa z globoko ponižnostjo pričakovati uro poroda neke nove jasnosti; samo to pomeni umetniško živeti; v umevanju takisto kot v ustvarjanju. Tu ni nikakega časomerstva: nič ne šteje leto, tudi deset let ni nič. Biti umetnik pomeni: nič ne računati in ne preštevati, zoreti kakor drevo, ki ne sili svojih sokov in stoji brez skrbi v pomladanskih viharjih, ker se ne boji, da bi za tem ne prišlo poletje. Le-to pa pride samó za tiste, ki so potrpežljivi in ki čakajo, kakor da bi ležala pred njimi večnost: tako neskrbni in tako daljni so vsemu. Vsak dan se učim; v bolečinah, ki sem jim hvaležen, se učim tega: Potrpljenje je vse!«

Toda šel bi predaleč, če bi hotel stisniti v obseg skromnega feljtona vsaj najvažnejše stavke iz desetih Rilkejevih pisem Kappusu. Podobna so dolgim samogovorom izredno skušenega in rahlo čutečega umetnika, ki se zaveda velike resnosti in obvezne odgovornosti siehernega umetniškega dela, torej tudi pesniškega ustvarjanja. Rilke neugnano opozarja na bogate, dostikrat neodkrite, zanemarjene vrelce našega notranjega sveta, na rodovitno moč kontemplativnega stališča do stvari vnanjega sveta, na veliko skrivnost tiste nujnosti, po kateri prehajajo notranja doživetja v delo, v stvaritve. In pri vsem tem ne pozabi poudarjati, da je kaj vredno samo to, kar je težko: iz lahkih, površnih čustev in doživetij, iz lahkih misli ne prihaja nikdar nič prida. »Ljudje«, pravi v pismu z dne 14. maja 1904, spisanem v Rimu, »so si — s pomočjo konvencij — uredili vse samo z lahke strani in tudi od lahkega so vzeli zgolj najlažje, vendar je jasno, da se moramo oklepati težkega: vse v naravi se drži tega, vse v naravi raste in se brani po svojem in vse je postalo ven iz sebe samosvoje, skuša biti to po vsej sili in kljub vsemu odporu. Malo vemo, toda je neka gotovost, ki je ne smemo zapustiti: da se je treba okleniti težkega. Dobro je, če je človek samoten, zakaj samota je težka; če je kaj težko, nam bodi to samo povod, da to tem bolj storimo.«

Drobno, a do globin prozorno delo, Rilkejeve besede o poeziji niso izpodbudne zgolj za tistega, ki svoja pesniška doživetja preliva v stihe, marveč tudi za človeka, ki s poezijo živi tako, da je postala njegovemu duhu potrebna kakor telesu vsakdanji kruh.

Zapiski

Gledališče v Nemčiji. V zvezi z začasno ukinitvijo nemških gledališč v smislu odredb o totalni mobilizaciji je prinesel tednik »Das Reich« z dne 3. septembra članek o nemških gledališčih. Po podatkih v tem sestavku šteje Nemčija 300 državnih, deželnih in mestnih gledališčih, ki so zaposlila 42.000 oseb samo v poklicih igralcev, pevcev, plesalcev, umetnostnih in tehničnih voditeljev, ki vsi pripadajo državni gledališki zbornici, v to število pa ni všteto tehnično osebje. Nato je treba prišteti še 41 zasebnih gledališč s 1943, 30 deželno-okrajnih gledališč s 1000 in 18 kmečkih gledališč s 200 člani. 15 gledališč je opernih, 75 dramatskih in 15 zgolj operetnih, ostala pa goje vse gledališke zvrsti. Eno samo veliko operetno gledališče glavnega mesta zaposluje 450 članov, med njimi 23 solistov, 16 umetniških in 17 tehničnih voditeljev, 83 zboristk in zboristov, 35 plesalk, 77 godbenikov orkestra, 26 upravnih nameščencev, 19 rokodelcev, 8 razsvetljevalcev, 20 kulisnih delavcev, 22 krojačev in šivilj, 22 oblačilcev in oblačilk, 42 biljeterjev, 34 slug in čistilcev. — V nemških gledališčih je sedaj nastopil odmor, ki bo daljši, kakor so bile dosedanje počitnice med dvema sezonama. Kdaj se bodo gledališča spet odprla? »Das Reich« sklepa svoja izvajanja z besedami: »Kakšno bo gledališče po pauzi molka, kaj bo igralo, ko bodo luči v teatrih zopet zagorele in se bo zastor znova dvignil? To bomo šele videli. To, kar je bilo, se nikdar ne vrne nespremenjeno. Gledališče, ki občutno odgovarja na tihe pretresljaje časa, gre vštric tudi z njegovim viharnim razvojem. Na starih tleh bo zraslo kaj novega. Prostor je svoboden, moči prihranjene.«

Slovo od Alžira

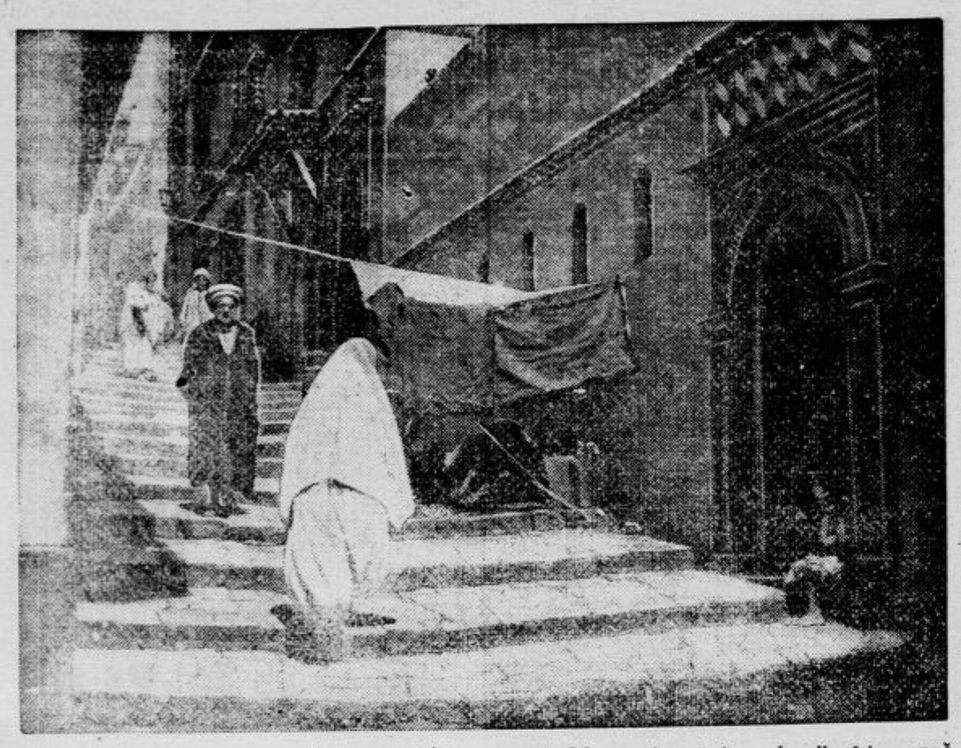

»Das Reich« objavlja dopis iz Madrida v začetku septembra in pravi: Po odhodu vojaških službenih uradov zaveznikov, ki so se že pred tedni preselili v Italijo, se pripravljajo sedaj na odhod tudi politične oblasti zaveznikov. Afriška medigra v sedanji vojni, ki se je začela z izkrcanjem dne 8. novembra 1942, se približuje svojemu koncu.

Poletje 1943 je bilo še polno napetosti. Sedaj pa se obnavlja siromašna enoličnost kolonijalnega življenja. Strategija in politika sta se preselili drugam. Nad Alžirom leži apatija afriškega poletja. Z govorom, ki ga je sprožil general de Gaulle po povratku iz Washingtona pred svojo konzultativno skupščino, so bili veliki dnevi severnoafriške politike zaključeni. Zopet dobiš lahko prostor na terasi hotela »Aletti«, kjer so se celo zimo šopirili filmski zvezdniki, iz Hollywooda, da so jih lahko občudovali angloameriški vojaki.

Tudi konjunktura, ki se je začasno polastila arabskega prebivalstva dežele, je pri kraju. Vojska snažilcev čevljev, ki je silno narasla, bega sedaj po mestu sem in tja ter išče svojih žrtev po ulicah, s katerih so izginile pestre uniforme. Na črni borzi se primerjajo konvulzivni krči padanja cen. Cene za tobak, žganje in čokolado, ki so v nekaj dnevih narastle za več sto odstotkov, zopet padajo. Ko so odšli vojaki, so tudi ti predmeti, s katerimi je trgovala črna borza postali redkejši. Vojna je pač šla mimo. In kakor povsod, potem ko uplahnejo narasle vode ter se umaknejo v svoje bregove, je videti tudi v Alžiru zapuščino vojne. V kinematografih, pred katerimi so še nedavno stali vojaki v dolgih vrstah, dobiš zopet zaželjeni prostor. V kavarni se ni treba več boriti za sedež. Za spomin na čase velikih kupčij pa se krasi nedorasla arabska mladina z vojaškimi novci. Kot politična prestolnica je izgubil Alžir sleherni pomen. Sedaj izgublja tudi še pomen kot prehodna postaja za vojaške dovoze, posebno odkar je bila izvršena invazija v Južno Francijo. Kar je ostalo v Alžiru, so samo predali trgovcev in židovskih menjalcev denarja, katerim ležijo po predalih bankovci vseh mogočih dežel pa tudi vsakovrstne menice židovskih bankirjev.

Maroški frank, ki je imel pred invazijo v Severno Afriko v prostem prometu v primeru s peseto tečaj 4:1, je med tem padel na 18:1. Invazija je torej prinesla popolen polom francoskemu meščanstvu in mestom afriškega severozapada. Uradnik, ki prejema nekaj tisoč frankov mesečne plače, si danes lahko privošči jedva pol tucata južin za ta denar. Pod tiranijo dolarja in funta se nadaljuje inflacija, ki je izgrala brez truda Američanom v naročje zaklade dežele. Tanger je tipičen barometer za vse, kar se je zgodilo in kar se še dogaja tukaj. Edino, kar je še poceni v tej deželi, so najemnine, katere so hišni posestniki v stabilnih mirnih časih določili na podlagi francoskega franka. Tako n. pr. plačaš za 6sobno stanovanje, katerega cenijo na 1.000 frankov, pri današnjem kurzu samo 50 peset, to je toliko, kolikor stane par rokavic. Na podlagi tega si lahko vsak napravi sliko o finančnih polomih, ki so pač neizogibni. Medtem ko se v severni zapadni Afriki Angležem in Američanom sijajno godi, med tem ko Španci lahko srednje dobro živijo, so domači Francozi prisiljeni stradati, kajti za njihove dohodke žene jedva lahko kupijo vsak dan na trgu kakšen šopek zelenjave. V Alžiru, Oranu in Casablanci povsod kjer je nekaj časa vladala konjunktura, se danes kažejo usodne posledice tega stanja. Vsepovsod vlada nepopisno siromaštvo. Na diplomatskem pozorišču v Alžiru pa naglo izginjajo zastavljeni predmeti. Človeku, ki motri ta položaj, se v globini odpira prizor, ki se je odigral v komediji zmešnjav. De Gaulle, ta trdovratni hazarder se je pokazal v pravcati luči menice, ki kroži med sovjeti in demokracijami. Ko so ga v Washingtonu obravnavali nekoliko obzirneje, se je pokazalo, da se Sovjeti ne dajo izigrati proti Anglo-američanom. Ta igra z De Gaullom je pripeljala moža že skoro na rob propada. Ni dosti manjkalo, pa bi bil De Gaulle doživel usodo generala Girauda. Menda je to preprečil le nauk, ki ga je pokazal poljski primer. Tako ni ne Gaulleu preostalo nič drugega kakor, da je nastopil pot v Washington, kajti edino na ta način je rešil svojo postojanko, ki se mu je nudila z izkrcanjem v Franciji.

Ker je šlo v Alžiru za komunizem, je borba zbudila tu in tam občutek, da je to le predigra preloma z Moskvo. V resnici pa je razlaga mnogo enostavnejša. Ko se je de Gaulle odločil, da odpre v Alžiru podružnico Bourbonske palače, so se zbrali okrog njega le posamezni meščanski poslanci, ki so se zatekli na severnoafriška tla. Makija v Franciji pa pomeni mnogokaterim razočaranje za invazijske čete. Večina pripadnikov francoskih makistov ni niti od daleč mislila na kakšno sodelovanje z izkrcanimi oddelki. Predstavljala si je stvari tako, da se bo začelo nasilje proti civilnemu prebivalstvu in sicer na lastno pest. Državljanska vojna, ki se je začela z justifikacijami v Alžiru pa je stopila z izkrcanjem v Franciji na trdna tla. De Gaulle ne bo nikakor preprečil, da ne bi komunisti sedaj v Franciji izvršili tega, kar so svoj čas obljubljali v Alžiru.

Dardanele — njih zgodovina in pomen

Pod politiko morskih ožin razumemo Dardanele in zgodovina tega važnega morskega prehoda je tako stara, da sega že v dobo kralja Aethesa na Kolhidi, ki je pri morskih ožinah zaprl Grkom pot v domovino. Kralj Darij je istotam prekrižal vjne načrte proti Skitom, Kserkes je ob rtu Naphari zgradil svoj most čez Helespont in Aleksander Veliki je odtod nastopil svoj pohod proti Aziji. Na ločnici med deželami Vzhoda in Zapada je ustvarilo rimsko cesarstvo svoje duhovno in politično središče Carigrad. L. 1453. so Carigrad zavzeli Turki, ki ga vladajo še danes, 500 let dolgo, čeprav zadnjih 150 let le še po volji velesil. Spor o morskih ožinah v smislu evropske politike se je razvnel šele tedaj, ko je Črno morje prenehalo biti turško morje v ožjem pomenu besede, to je tedaj, ko je ruski car Peter Veliki natančno pred 250 leti z ustanovitvijo Taganroga l. 1695. dosegel črnomorsko nabrežje.

Ruski pritisk proti »toplemu morju«, kakor so ga imenovali, se že tedaj ni zadovoljil več samo z nabrežjem Črnega morja. L. 1699. je prva ruska vojna ladja spustila svoja sidra v Bosporu ter zahtevala, da ji odpro Dardanele. Turčija se tej zahtevi ni mogla upreti, morala je ruskim zahtevam ugoditi ter dovoliti vsaj trgovinskim ladjam prehod skozi morske ožine. Po drugi strani je morala priznati svoboščine ruski vojni mornarici na Črnem morju. Te prednosti pa so trajale samo nekaj časa, kajti že l. 1711. je bil sklenjen mir ob Prutu, v katerem je moral Peter Veliki svoje prednostne pravice zopet umakniti. Mir v Beogradu l. 1739. je zopet vzel Rusiji vse ugodnosti, ki so bile priznane ruski trgovinski in vojni mornarici l. 1699. Carici Katarini II. se je pozneje za nekaj časa zopet posrečilo, da je stare pravice obnovila, toda zopet samo za dogledni čas.

Ko je Napoleon zavzel Egipt ter je prišla morska ožina pri Suezu v načrte britskega imperija, so se pričela nasprotstva med Rusijo in Anglijo, ki je na vse načine gledala, da bi Rusijo kolikor mogoče zadrževala od Sredozemskega morja. V tem cilju si je Anglija vedno prizadevala, da bi Rusija ostala čimbolj daleč od morskih ožin. In tako se je začela politična igra 19. stoletja, ki je trajala vse do prve svetovne vojne, politika, ki zavzema v kompleksu tako zvanega »Orientskega vprašanja« eno najzanimivejših poglavij.

V zvezi, katera je sledila dne 23. decembra 1798. je Rusija prisilila Turčijo k sprejemu varnostnega jamstva nasproti Napoleonu, ki je za izkrcanje v Egiptu stopil na turška tla. Na ta način so Rusi dosegli, da je njihova vojna mornarica zopet smela voziti skozi morske ožine ob Bosporu. Leta 1805. je bila ta pogodba obnovljena. Vsaki drugi mornarici je bil prehod skozi Dardanele prepovedan. Toda kmalu nato se je angleška mornarica pojavila pred Dardanelami, zaenkrat brez uspeha. Morala se je vrniti domov, ne da bi dosegla to, kar je angleška vlada nameravala. Toda že 5. januarja 1809. so bili Turki na podlagi pogodbe z Angleži primorani nasproti Angliji popustiti ter odpreti Dardanele in Marmarsko morje angleški vojni mornarici. Z isto pogodbo je bil prehod ruski vojni mornarici skozi Dardanele prepovedan. Vse te določbe so ostale v veljavi navzlic zmagoviti ruski vojni proti Turčiji, ki je dobila svoj zaključek z mirovno pogodbo v Odrinu, l. 1829.

Ruski protisunek je prišel šele čez nekaj let in sicer zopet v zvezi z egiptovskim vprašanjem. Anglija tedaj še ni zavzela popolnoma jasnega stališča nasproti Mehemedu Aliju in Franciji, Turčija pa je bila navezana sama na sebe in je iskala opore v svojem sosedstvu. Naslonila se je na Rusijo. V pogodbi, ki je bila sklenjena 8. julija 1833., so dozorele stvari tako daleč, da je Turčija zaprla Dardanele za vojne ladje vseh narodov, Bospor in Marmarsko morje pa je odprla Rusom. Leta 1840. je Anglija premagala Mehemeda Alija, za nagrado je terjala proglasitev zapore morskih ožin za vojne ladje vseh narodov na večne čase. Dne 15. julija 1840. je bila v Londonu sklenjena pogodba štirih sil, kateri se je morala Rusija glede na diktat evropskih velesil ukloniti.

V dobi krimske vojne pa so Angleži in Francozi sami prelomili to pogodbo, ko so vdrli v Črno morje, nakar so ga skušali nevtralizirati. S tem je dobila Turčija najhujši udarec. Toda zapleteni mednarodni položaj je zopet popustil, ko se je Aleksandru II. posrečilo, da je dosegel omiljenje dotedanjih pogojev. Za časa nemško-francoske vojne je namreč ruski car dne 30. oktobra 1870. odpovedal pogodbo iz leta 1856., toda že na londonski konferenci se je morala Rusija zopet ukloniti angleški zahtevi in zapreti morske ožine za rusko črnomorsko vojno mornarico. Turki pa so dobili tedaj pravico, da smejo v mirovnih časih pustiti vojne ladje prijateljskih držav skozi Dardanele.

Za časa rusko-turške vojne l. 1878. je britanska mornarica zopet sunila do Marmarskega morja. Sledil je berlinski kongres, na katerem je bila obnovljena pariška pogodba. Določbe, sklenjene tedaj, so ostale v veljavi tudi za časa svetovne vojne. Toda kmalu se je pokazalo, kako usodepolne lahko postanejo turške določbe za Rusijo. Turčija se je namreč pod pritiskom Anglije uprla, da bi za časa rusko-japonske vojne l. 1904/5 dovolila prost prehod ladjam ruske vojne mornarice skozi Dardanele. Dne 28. septembra 1914. so se razmere še bolj poostrile, ko je Turčija zaprla Dardanele za vse vojne in trgovinske ladje brez izjeme.Ta ukrep so hoteli Angleži razbiti z akcijo na Galipoliju, ki se je, kakor vemo, klavrno končala. Posihmal niso Rusi podvzeli nobenega koraka, s katerim bi bili podprli stvar zaveznikov na **področju Črnega morja. Nasprotno l. 1915, je tedanji ruski car Nikolaj II. zelo vznemiril Anglijo s skrivno pogodbo, v kateri je zahteval Carigrad po zmagovitem koncu vojne za Rusijo. Še leta 1916. je ruska vlada vztrajala na tem, da spada zavzetje Carigrada med njene končne vojne cilje.**

Kako se je svetovna vojna iztekla, je dobro znano. V sevreškem miru, sklenjenem 10. avgusta 1920, je bil azijski nabrežni pas od Črnega do Egejskega morja vzet izpod turške suverenosti ter proglašen za mednarodno cono. Od tega pasu je bil izvzet samo Carigrad. Kemal paša pa teh določb ni priznal, dasi je moral v lausannski pogodbi pristati na to, da se omenjeni pas po povratku k Turčiji demilitarizira in tudi očisti vseh utrjenih naprav. Nadzorstvo nad tem pasom je prevzel poseben odbor garancijskih sil, v katerem so bile Anglija, Francija, Italija in Japonska. Pogodbo so podpisale poleg imenovanih držav še Turčija, Bolgarija, Grška, Rumunija, Jugoslavija in Sovjetska zveza. Toda značilno je, da zadnji dve državi te pogodbe niso nikoli ratificirali. Ostalih 8 držav je tvorilo pod turškim predsedstvom »permanentno komisijo morskih ožin«, kateri je bilo poverjeno nadzorstvo nad izpolnjevanjem določb, ki jih vsebuje pogodba.

Kemal paša se je na vse načine trudil, da bi to stanje spremenil. In res, mednarodni položaj l. 1933 mu je priskočil na pomoč, tako da je že l. 1936. Turčija zopet dobila popolno suverenost nad morskimi ožinami. Ko je l .1935. turški zunanji minister Ruždi Aras v Ženevi predlagal, naj se vojaške omejitve pri morskih ožinah proglasijo za neveljavne, je Sovjetska Rusija takoj podprla njegov predlog, Angleži pa so ga zavrnili. Tako je prišlo naposled do montreuške pogodbe, ki je vrnila Turčiji glede morskih ožin vse pravice.

Kaj bi pomenilo odpreti morske ožine za sovražno plovbo v teku sedanje vojne, je težko presoditi. Značilno pa je opazovati igro, ki se nadaljuje med Angleži in Sovjeti. Načela stoletja stare britanske politike, ki so morske ožine dajala v roke Turkom, danes ne veljajo več. Nobenega dvoma pa ni, da pomeni dardanelski problem veliko svarilo za vso Evropo, kajti od razvoja tega vprašanja zavisi v veliki meri bodočnost vsega našega kontinenta.

(Po »Kölnische Zeitung«)

Zakaj je propadel Dubrovnik?

Dubrovnik, danes eno najpomembnejših mest na dalmatinski obali je postal s svojo tisočletno zgodovino in s svojo združitvijo južne narave ter prefinjene kulture in narave poseben pojem, ki si je pridobil prijateljstvo sto tisočev — piše znani vseučiliški profesor dr. Josef März v zadnji številki »Wochen-Ausgabe«. Mnoga peresa so to mesto tako slavila, kakor s svojo lepoto tudi zasluži. A tudi mimo tega nam nudi to mesto s svojo zgodovino neskončno mnogo zanimivega.

V starem Dubrovniku

je postajala aristokratska vladavina čedalje bolj enostranska. Od l. 1394. dalje je vladalo izključno plemstvo, meščanstvo in ostali sloji prebivalstva niso imeli nobene besede. Veliki svet je bil sestavljen iz vseh odraslih moških plemičev, ki so bile njihove rodbine zapisane v Zlati knjigi ljudovlade. Ta svet je volil vsa oblastva, tudi senat, ki ga je sestavljalo 45 nad 40letnih mož; izdajal je tudi zakone. Iz senata so volili spet »mali svet«, ki je obstajal iz desetih, pozneje iz sedmih članov. Nadalje je izbiral senat tistih pet nadzornikov, ki jim je bila naloga, čuvati nad tem, da bi nihče ne kršil ustave, ter so lahko razveljavili celo senatske sklepe. Toda ti nadzorniki so mogli svoje posle opravljati le leto dni, njihova oblast je bila časovno tedaj zelo omejena. Samo senatorji so bili dosmrtni, člani malega sveta pa so opravljali svoje posle prav tako leto dni in so jih mogli ponovno izvoliti samo po enoletnem presledku. Nominalni državni poglavar je bil rektor, knez, ki so ga izvolili iz članov senata vsak mesec. Beneški dož, ki je bil sicer prav tako dekorativna figura brez vsake moči, je »vladal« vendarle do svoje smrti. Istega moža so smeli za dubrovniškega kneza ponovno izvoliti šele po dveletnem presledku. Pri njegovih poslih so mu bili ob strani člani malega sveta, ki so predstavljali z njim najvišjo inštanco, ki je sodila uradne osebe, medtem ko je plemstvu sodil senat, ljudstvu pa »grofje«, nekakšni okrajni glavarji.

Država na temelju nezaupanja

Nezaupanje, tudi zoper tovariše iz lastnega stanu, je bilo tedaj, kakor je že iz tega razvidno, naravnost temeljno državno načelo. Odkar se je bilo v 12. stoletju nekoč primerilo, da se je hotel nekdo z nasiljem polastiti oblasti, kakor je to v Italiji uspelo neštetim odličnikom ter kondotierom mestnih državic, naj bi v Dubrovniku prevejan sistem z mnogimi zaščitnimi ukrepi preprečil, da bi se posamezna osebnost ali rodbina dvignila nad druge. Vsaka sprememba ustave na takšni podlagi naj bi bila nemogoča. Toda navzlic vsemu so si seveda poedine rodbine bodisi zavoljo števila svojih članov, bodisi zavoljo svojega bogastva in delavnosti pridobile veči pomen. To velja n. pr. za Gučetiće, zgraditelje slavnega gradu in parka v Trstenem, Bunliće, ki je njihov zadnji potomec umrl pred petimi leti na Dunaju, ali Kabožiće, ki je eden med njimi po napoditvi Francozov skušal nanovo oživiti republiko.

Največje nezaupanje pa je veljalo vojakom: poveljnik trdnjave se je izmenjaval — vsak dan, častniki so se menjavali vsak teden. Mala vojska je bila sestavljena iz plačanih najemnikov in le v dobah največje stiske so pozivali prebivalstvo splošno pod orožje. Državnemu poglavarju je bila na razpolago le neoborožena telesna straža, kakor v Ženevi. Za ljudovlado, ki se je bavila v prvi vrsti s trgovino, je pač značilno, da je gojila v finančnih zadevah dosti manj nezaupanja nego v vojaških ali političnih. Šestorica senatorjev, ki je upravljala državni zaklad — a Dubrovnik je bil skoraj brezmejno bogato mesto — je svoje posle vršila lahko tri leta. Tak sistem bi danes imenovali plutokracijo. In v tej plutokraciji se je plemstvo imelo za edino utelešenje države, vse druge sloje in tudi krepke osebnosti so odrivali.

Dubrovniško plemstvo

Izvir najstarejših dubrovniških rodbin je zavit v temo preseljevanja narodov. Del tega plemstva je prihajal gotovo iz patricijskih krogov obalnih mest, ki so imela rimski upravni sistem in so bila romanizirana. Drugi del je izviral iz gornje plasti okoliških srbskohrvatskih plemen. Dubrovnik je bil pogosto tudi pribežališče vseh mogočih pregnanih vladarjev, ljudskih voditeljev, plemenskih poglavarjev in brodolomcev ter jim je izkazoval gostoljubje, toda tem priseljencem in prebegom niso dali seveda nobenega vpliva na državne posle. Staro plemstvo je moralo kmalu postati homogena enota in si je s tem razvilo svoje voditeljske sposobnosti. Zakone je sklepalo po večini med sabo in neki paragraf iz leta 1462. mu je celo prepovedoval, da bi jih sklepalo izven svojega kroga.

Temu seveda niso kumovali toliko rasno higienski razlogi, kolikor želja, da bi se bogastvo ohranilo poedinim rodbinam kolikor mogoče nedotaknjeno. Zato je bilo kaj malo zakonskih zvez s plemstvom iz drugih mest, na primer Splita ali Kotorja. Posledica je bila, da je dubrovniškemu plemstvu kri oslabela in da je danes po večini izumrlo, čeprav se po letu 1808. zgoraj navedene prepovedi niso več držali. Ko so tega leta republiko razpustili, se je bilo staro plemstvo skrčilo na 17 rodbin in 80 članov velikega sveta. Sicer pa ni to plemstvo niti v dobi največjega prospeha obsegalo več nego 37 rodbin. Leta 1442. so te dale velikemu svetu že 200 odraslih članov, leta 1527. pa že samo 150. Med leti 1364. in 1431. so štiri epidemije kuge pobrale 250 odraslih moških plemenitašev.

Še huje je bil med njimi razsajal veliki potres leta 1667. Tedaj je postalo potrebno, da so pritegnili deset rodbin iz meščanskega sloja, šest let pozneje pa še pet rodbin, kajti plemstvo bi drugače ne moglo držati vseh položajev ter si ohranit vlado v republiki. Tudi te poplemenitene rodbine iz meščanskega kroga so se skrčile do začetka 19. stoletja na tri rodbine. Med tem novim in starim plemstvom pa je obstajalo vedno neko nasprotje, popolne enakopravnosti prvemu niso nikoli jasno priznali. Ker so dostojanstveniki svoje posle

opravljali tako kratke dobe, je umljivo, da je prihajal vsak po večkrat na vrsto.

Nikjer, niti v Benetkah, niti v drugih aristokratskih republikah, ni bila zgornja plast tako tenka. In vendar je vladala prebivalstvu, ki je štelo stokrat več glav in ni bilo morda brezoblično, temveč dobro razčlenjeno in organizirano. Plemstvu najbližji so bili meščani, potem so prihajali trgovci, rokodelci, mornarji in prav spodaj kmetje, ki niso imeli kot tlačani nobenih pravic. Plemstvo si je lastilo vso zemljo v novo osvojenih krajih ter si jo delilo, a nikjer se ni ukoreninilo. Živelo je samo v mestu, tla so mu obdelovale tlačanske sile. Značilno je, da je l. 1767. in 1808. baš iz kroga vodilnih plemenitaških rodbin izšel predlog, naj bi mesto zapustili in ga nanovo zgradili kje drugje, v bližnjem Gružu, na Krfu ali kjer koli v Italiji. Plemstvo, ki bi bilo zakoreninjeno v lastno zemljo, bi se seveda ne spuščalo v takšne misli. Živelo je enostransko v trgovini in denarju, tega ne smemo pozabiti pri vsej visoki kulturi, ki je nastala na teh tleh. Med vodilno plastjo in ljudstvom ni bilo ravnotežja, ni bilo zdravega izbora in zanesljive dopolnitve vodilne plasti iz širšega ljudskega sloja. Kakšno tekmovanje v samem plemstvu ali med plemstvom in ostalim prebivalstvom ni bilo dopuščeno, merilo vsega je bilo kvečjemu pridobljeno bogastvo.

Propad

Dubrovnik je bil pogosto pomagal mogočnejšim sosedom, ne da bi za to žel kakšno hvaležnost. Karlu V. je dal v vojnah proti Alžiru, Tunisu in Tripolisu kakšnih 300 ladij, ki jih je vse izgubil. Po velikem potresu leta 1667. si je kmalu opomogel, tako da je imel l. 1750. samo ladij za veliko plovbo okrog 170, a l. 1800. celo 400. Toda po napoleonskih vojnah je bilo v dubrovniških lukah samo še kakšnih 60 deloma ne več uporabnih ladij. Večina drugih ladij je bila v sestavu britske mornarice, ki se jih je bila polastila pod pretvezo, da ne bi padle Francozom v roke. Dubrovnik ni teh ladij nikoli več videl, kakor ne velikih glavnic, ki jih je bil naložil po bankah v Genovi, Neaplju, Rimu, Benetkah, na Dunaju in v Parizu. Od teh udarcev si ni več opomogel in položaj nekoč po svojem bogastvu slavnega mesta je postal tako obupen, da so ga morali za celih 25 let (do 1841.) oprostiti vseh davkov.

Leta 1814. je Anglija zbujala Dubrovčanom upe v obnovo stare republike. Guverner iz kroga plemstva je že upravljal otoke Lopud, Šipanj, Koločep in Lastovo, v Cavtatu se je pod vodstvom enega izmed Kabožićev ustanovila začasna vlada. A med tem ko se je plemstvo, ki je mislilo samo na svoje posebne pravice, zunaj mesta sestavljalo v vlado, proglasilo republiko in celo napovedalo Avstriji vojno, ni hotelo meščanstvo in preprosto ljudstvo vedeti nič več o kakšni aristokratski vladavini, zavračalo je britske obete in se priključilo Avstriji. Dunajski kongres je potem odločil, naj se samostojnost Dubrovnika ne obnovi več. Nobeni velesili ni bilo do tega, da bi se zanjo prepirala, kakor so se prepirali za mesto Krakovo, ki si je ohranilo do leta 1846 svoj statut kot neodvisna republika. Dubrovnik je bil preveč povezan z življenjem sveta, da bi se vračal v premagane dobe. Izgubil je sicer samostojnost, a je postal tem lažje žarišče dalmatinskega preporoda.

BOLAN JE BIL

»Čuješ, možek,« zakliče nejevoljno žena svoji močnejši polovici, »steklenica s slivovko je prazna. Kaj se nisva zmenila, da to steklenico prihraniva za primer, če bi bil kdo bolan?«

»Točno,« odvrne mož, »toda bolan sem bil, draga ženka, pa te nisem hotel po nepotrebnem vznemirjati ...«

Križanka št. 68

1	2	3		4	5	■	6	7	8	9	10		11	■	12	13	14	15
16			■	17		18						■	19	20				
21			22				■	23		■	24	25	■	26				
27									■	28			29		■	30		
	■	31		■	32		■	33	34					■	35	■	36	
37	38			39		■	40							41		42	■	
■		■	43			44	■	45							■	46	47	
48								■	49			■	50			■	51	

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. slovensko mesto, 6. gorovje ob Skadarskem jezeru, 12. židovsko žensko ime, 16. del voza, 17. evropska država, 19. očesna bolezen, 21. zapoditi se, naglo se premikati, 23. kazalni zaimek, 24. v Marsu, 26. kulture, 27. nekdaj najgorečnejši vojaki turške vojske, 28. državni dohodek, 30. rimljanski hišni bog, 31. v lisi, 32. italijanski spolnik. 33. prazno, jecljavo govorjenje, 36. osebni zaimek, 37. domača žival, 40. nenavaden, 43. žensko ime, 45. združevati, 46. umetna pesem, 48. kotlina pod Prokletijami, 49. predplačilo, 50. naziv, naslov, 51. osebni zaimek.

Navpično: 1. hribovje v okolici Maribora, 2. jesenski pridelek, 3. kmečka mera za žito, 4. skale, pečine (narobe), 5. valiti, premikati, 6. prislov kraja, 7. mesto ob južnofrancoski obali, 8. japonski zlatnik, 9. vzklik, 10. lumparija, grdo dejanje, 11. kratica pri nekaterih krajevnih imenih, 12. brez družbe, 13. grški junak pred Trojo, 14. del obleke, 15. prebivalec velike celine. 18. žensko ime, 20. termin, časovna doba, 22. vas v škofjeloškem okraju, 25. svetilno sredstvo, 28. mesto v Južni Srbiji, 29. državni proračuni, 34. gospodarsko poslopje, 35. osebno povratni zaimek, 38. sorodnik, 39. družabna igra, 41. njim, 42. vzklik, 44. vzklik, 47. predlog.

Rešitev križanke št. 67

Vodoravno: 1. rokav, 5. vik, 8. dno, 11. zaton, 15. pas, 16. Žerovinci, 19. žir, 20. KID, 21. dar, 22. len, 23. era, 25. Heb, 27. oj, 28. logar, 30. start, 32. la, 33. ro, 34. oh, 36. pa, 37. ar, 39. oseka, 40. umoriti, 41 staja, 42. pa, 44. up, 45. Ra, 47. ab, 48. ob, 50. voden, 54. nikar, 57. se, 58. zob, 60. jed, 61. bik, 63. mrk, 64. trn, 65. god, 67. Nikaragua, 70. bob, 71. močen, 72. nos, 73. Nen, 74. Lipik.

Navpično: 2. opij, 3. kad, 4. as, 5. vera, 6. Ir, 7. kol, 8. din, 10. ocet, 12. až, 13. tih, 14. Orel, 16. žaga, 17. vek, 18. Izak, 20. kolovoz, 21. do, 24. ak, 26. banalen, 28. lokav, 29. Romun, 30. sátan, 31. Tatar, 33. rep, 35. hop, 36. pir, 38. Rab, 43. Eden, 46. ikra, 49. Bogo, 51. oz, 52. edin, 53. mir, 55. imun, 56. ak, 57. Srbi, 59. Boč, 61. bas, 62. kan, 64. top, 66. de, 68. ko, 69. Ge, 70. bi.

SPORT

Kadar začno, ne nehajo

V nedeljo — II. kolo domačega nagradnega turnirja

Nič posebnega ni prinesla prva nedelja letošnje jesenske nogometne sezone in več slabih kakor dobrih opomb je bilo napisanih na račun prvega nastopa naših nogometašev v letošnji jeseni, toda pri sportnikih te vrste je že tako, da pač ne nehajo, kadar začnejo, posebno tedaj ne, če jih čakajo tako lepe nagrade kakor na koncu tega letošnjega tekmovanja.

Medklubski nagradni turnir za nogometne žoge pojde torej dalje, in sicer tako, da bo spored II. kola še obširnejši kakor je bil minuli, ker bo nastopilo kar 12 moštev izmed 13 sodelujočih, in sicer 6 mladinskih in 6 seniorskih.

V mladinski skupini v dopoldanskih urah je spored za prihodnjo nedeljo razporejen takole:

ob 9.: Hermes — Iztok, ob 10: Vič — Korotan in ob 11.: Ljubljana — Žabjak (Mladika je prosta).

Ker so mladi nasprotniki tega turnirja komaj prišli na spregled, je za to kolo še težko govoriti o favoritih ali sigurnih kandidatih za zadnja mesta, tembolj, ker Mladika, ki se je prvo nedeljo postavila z »olimpijskim« uspehom, v nedeljo sploh ne igra. Spričo tega velja torej, da se morajo vsi udeleženci ta dan lotiti posla z vsemi silami, ker bo prej na varnem in bliže žogam za darilo, kdor bo prej nabral točke.

Popoldne bo nastopilo vseh šest seniorskih moštev po tejle razdelitvi:

ob 14.: Vič — Iztok,
ob 15.30: Mladika — Korotan komb. — Žabjak in
ob 17.: Ljubljana — Hermes.

Kakor razvidno, so torej udeleženci turnirja še zmerom polnoštevilni, kar pomeni z drugimi besedami, da bosta tudi to nedeljo dva kandidata spet igrala z dvema daleko močnejšima nasprotnikoma in so njune partije že v naprej izgubljene. Jamstvo za živahen potek pa nudita prav gotovo nasprotnika tretje tekme, Ljubljana in Hermes, ki bosta v znamenju medsebojne konkurence tudi to pot trdo udarila drug ob drugega. Ker je Ljubljana skoraj kompletna, Hermes pa je moral nekaj svojih prav dobrih moči po sili razmer nadomestiti z rezervami, bo gotovo še bolj zagrizeno branil svojo postojanko, ki si ji jo je tik za Ljubljano priboril v zadnjih letošnjih nastopih.

Za prizorišče nedeljskega sporeda je določen **stadion Hermesa v Šiški,** toda samo s pogojem, če bo vreme vedro in lepo, kakršno je bilo zadnjo nedeljo. V slabem vremenu bo zaradi krite tribune ves spored prenešen na igrišče Ljubljane, kar velja že v primeru, če bi v nedeljo dopoldne deževalo.

Če gledamo razvrstitev nedeljskih parov, gotovo ne moremo trditi, da bi nam lahko priskrbeli senzacije, toda z dobro voljo in krepko disciplino bodo lahko zadovoljivo izpolnili praznino v trenutnem sportnem dogajanju našega mesta.

Naš jezik

Dr. Rudolf Marn, Lovski doživljaji in spomini.
Ljubljana, 1944. Samozaložba. S. 186
(Jezikovna ocena)

Konec.

Pridevnik v določni obliki se ujema z romanskim in germanskim določnim spoznkom, torej: prazni naboj (71), visoki sneg (102). Predlog: uplivalo je nad njim v toliko (44, vplivalo je nanj toliko).

Po ljudskem nazoru se po smrti duša loči od telesa, odtod šaljiva rečenica: dušo si privezati (jesti, piti). Kdor se tega izvora ne zaveda, utegne pisati: Privezala sva si dušo in želodec (137, kakor da bi tudi želodec ob smrti sfrčal iz nas). Mimo gostobesednosti se javlja prevelika zgoščenost, ki zbuja nasmešek: Poleg drugih lastnosti je znal tudi izborno kuhati (126, zevgma). Pred in po klicanju (126). Adam in Eva sta se na odejo, pogrnjeni po snegu, do vratu bosa sončila (40, bosa=golana; morda humoristično). Na Bledu sem se seznanil ozirom osebno spoznal šahovske veličine (141). Psice Diane ni več, so pa še njeni potomci, ki jim želim oziroma njih gospodarjem, da bi bili vredni potomci svoje vrle matere (33). Kopičenje »ki« stavkov ni prijetno za uho: Jelena se privabi s školjko, ki posnema glas tekmeca, ki kliče na boj (54, jelena privabimo s školjko, posnemajoč . . .)

Mnogo ločil manjka, morda 1/10, precej poudarkov je krivih (krativec = izpodriva ostrivce), raba velikih in malih pismenk ni brezhibna (kočevar = vlak proti Kočevju, sv. Ana = svetnica). Vse nedostatke bi bil brezposeln slavist igraje odpravil v par dneh in zaslužil kakih 300 lir. Knjiga bi bila primerna odrasli mladini, toda s tolikerimi pogreški je ne kaže dajati v roke njim, ki še niso prav trdni v pravopisu. Res da vsi očitki niso enako hudi, vendar obilo jih je in tu še nisem vseh omenil. Neki založniki imajo stalnega preglednika rokopisov. Ta mora biti dobro podkovan v jezikoslovju. Vem namreč za Ballhorna, ki je romanopiscu lani zatrosil s popravami več napak v besedilo. Pomislekov ne imejmo proti takemu sodelovanju. Vodnik je prvi slovenski pesnik, četudi mu je Zois dajal nasvete, Gregorčič je goriški slavček navzlic Erjavčevim posegom v njegove verze. Poznam prvovrstnega stilista, ki pred natiskom svojo prozo pokaže temu ali onemu jezikoslovcu.

Naš naslovnik je marno zajemal iz Lokarja. Lahko bi bi še marneje — sebi v čast. Ondi bi bil našel izraz »rogovila« nam. »steblo« za del jelenovega rogovja, dalje »brznik« nam. »brzec«. Enotnost v strokovnem nazivju je vsekakor priporočljiva. Učiti se moramo do zadnjega diha. Posameznik ne more ovladati vseh strok, a vsi ljudje baje vse vedó. Kdo je duhovitejši od Voltaira? To je g. Toutlemonde.

A. D.

MALI OGLASI

Kdor išče službo, plača za vsako besedo L 0.50, najmanjši znesek za te oglase je L 10.— Za ženitve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 2.—, za vse druge oglase L 1.— za besedo, vendar pa plačajo posredovalci L 1.50 za besedo. Najmanjši iznos za te oglase je L 15.—

Za vsak oglas je treba plačati drž. improv. takso L 0.60, za dajanje naslova ali šifre pa L 3.—

Službe

POSTREŽNICO iščem za dnevno delo do poldne do 10 in popoldne od 1. do 3. ure. Plačam zelo dobro. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24410-1a

FRIZ. POMOČNICO in vajenko sprejme takoj ali po dogovoru M. Podkrajšek Sv. Petra c. 12 24483-1a

BRIVSK. POMOČNIKA sprejme takoj ali po dogovoru M. Podkrajšek,— Sv. Petra c. 12 24484-1a

SLUŽKINJO ali postrežnico iščem — Nastop takoj ali s pr vim. Puharjeva 3-II 24499-1a

GOSPODIČNO čedno, za postrežbo gostov v restavraciji, — iščem. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Nastop takoj« 24570-1a

TRGOVEC SAMEC išče pošteno in pridno postrežnico, srednjih let z znanjem domače kuhe. Nastop 1. oktobra od 8. do 14. ure. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24568-1a

FRIZERKO in vajenko sprejme takoj Vašl Ciril, frizer — Boštnikov trg 4. 24572-1a

POSTREŽNICO ali služkinjo, mlajšo — išče tričlanska družina. Plača po dogovoru Medvedova 26-I. 24587-1a

SLUGO IN TEKAČA sprejme denarni zavod. Ponudbe na ogl. oddelek Jutra pod »Za takoj« 24574-1a

ŠIVILJO po možnosti izvežbano, sprejme v kriznarsko delavnico Rot. Mestni trg 5. 24639-1a

FANTA 14 do 16 let starega iščem za lažja pomožna čevljarska dela. Pirnat Leopold, Jernejeva 16. 24648-1a

POSTREŽNICO enkrat tedensko iščem. Bleiweisova 46-I., desno. 24653-1a

PRIDNO DEKLE pošteno za vsa hišna dela z dobro plačo in hrano, sprejmem takoj. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24655-1a

OTROŠKO negovalko-vzgojiteljico k 4-letni deklici za čez dan iščem za takoj. — Prednost imajo izšolane negovalke. Plača odlična R. Geyer Knafljeva 11, preje Dvoržakova. 24656-1a

Razno

DOBRO ŠIVILJO iščem na dom. Naslov v ogl. odd. Jutra 24643-3

Zamenjam

FRIZ. VAJENKO sprejme salon Gjud Alek sander Kongresni trg 6 24478-44

VAJENCA ali vajenko za fotografsko obrt in trgovino takoj sprejme Fototehnika Dunajska c. 15. 24539-44

BRIVSK. VAJENCA proti takojšnji mesečni plači 200 lir, tudi z nekaj učne dobe, sprejmem. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24575-44

Prodam

SPALNICO starinsko, kompletno,— orehovo, prav dobro ohranjeno, ugodno prodam. Ogled od 1. do 3. ure. Medvedova 5a, desno. 24459-6

POHIŠTVO dobro ohranjeno, več kosov, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24497-6

TORPEDO KOLO moško, tovarniško novo, brez pnevmatik, zelo ugodno prodam. Ogled: Servis biro, Selenburgova 4. 24514-6

Sanol ZA NEGO ZOB

DAMSKI PLAŠČ črn za srednjo postavo in krasno moško obleko za veliko močno postavo prodam. Krojač Kramar, Mestni trg 3-II., levo. 24569-6

NIZKE ČEVLJE št. 34-35 prodam. Postojnska ulica 11. 24571-6

SMREKOV LES in nekaj bukovega ter Osram Vitalux luč za obsevanje, prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Ugodno« 24573-6

KRATEK POVRŠNIK usnjen, z odlično podlogo, skoro nov, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24577-6

LEPEGA KONJA fuksa, močnega, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24578-6

JEDILNI KIS si lahko sami pripravite z navodilom v drogeriji Kanc, Židovska ul. 1. 24579-6

PREPROGO novo, lepo vzorčasto, dolgo 5.50, široko 0.67 m poceni prodam. — Ogled od 8. do 9. zjutraj in od 13. do 14. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24582-6

DAMSKO KOLO prodam. Cena primerna. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24583-6

KRZNEN PLAŠČ (Seehund) dobro ohranjen, temno rjav, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24557-6

GLOBOK VOZIČEK krem, dobro ohranjen, z žimnico, prodam. Zuccato, Celovška 97-I. 24584-6

ŠKORENJČKE nove št. 20 zamenjam za dobro ohranjene bele snežke št. 22-25. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Škorenjčki« 24586-6

AGFA KARATOR I. Igomar 2.8 za projekcijo Leica barvnih filmov in diapozitivov zamenjam za kinoprojektor 16 mm. Foto Pogačnik, Ulica 3. maja 3. 24589-6

BAROČNO SPALNICO kompletno, temnorjavo, dobro ohranjeno ter moderno palisander jedilnico, ugodno prodam. Pozive se v trgovini K. Sosič, Frančiškanska ul. 24595-6

ŽENSKO KOLO elegantne sive barve v odličnem stanju, predvojno, malo rabljeno, — prodam. Halotič, Malejeva 9-I., Kodeljevo. 24606-6

MOŠKO BLAGO predvojno, volneno, sivo, moške srajce, letne 40, 42, gojzerji 42, kombinez, nočna jopica, šantung svila, roza ženski čevlji 39½, toal. milo, prima — naprodaj. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24604-6

KNJIGE Meyer Kleines Lexikon, Buschan Sitten d. Völker, Das grosse Kneipbuch, Janežičev nemški slovar, Vojna in mir — prodam. Naslov v oglasnem odd. Jutra. 24603-6

ELEKTR. SESALEC (Staubseuger) 220 V, — švedske znamke, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24601-6

RADIO PHILIPS 5 cevni z dvigalno skalo, ugodno prodam. Miklošičeva 8. 24597-6

MOŠKO OBLEKO novo, iz najfinejšega sivega predvojnega blaga, ravnokar po najmoderneješem kroju izdelano za cca 175 cm visoko postavo, prodam izpod cene zaradi odpotovanja. Krojaštvo Gentlemen,— Dalmatinova 3. 24598-6

MOŠKE ČEVLJE visoke št. 43, skoraj nove, prodam ali zamenjam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24609-6

MANDOLINO specialno, italijansko, po ceni prodam ali zamenjam za karkoli. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24610-6

VALVAZOR dobro ohranjen, 2. izdaja, naprodaj. Prisojna 3, pritličje, levo. 24611-6

STENSKO URO z omarico in nihalom in damski smučarski dres— prodam. Naslov v oglasnem odd. Jutra. 24612-6

PRODAM nepokošeno dobro vrtno otavo in 300 kg vrtnega suhega sena ter otroško zložljivo stajico iz trdega lesa. Pisarna Janežič Staretova 26. 24613-6

BLAGO res dobro, krasen vzorec za moško obleko ali kostum, prodam po ugodni ceni. Naslov v oglasnem odd. Jutra. 24615-6

ŠIVALNI STROJ Singer, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24618-6

ŠIVALNI STROJ Singer, ženski in kos blaga za moško obleko prodam zaradi bolezni. Na ogled od 4. naprej. Kem niška 13. 24619-6

SADIKE krasnih vrtnih jagod z velikimi plodovi prodam. Bernik, Opekarska 43.— Dobe se od 1. do 3. ure popoldne. 24620-6

ŠIVALNI STROJ Singer, predvojno blago z okroglim čolničkom v najboljšem stanju ugodno prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24621-6

GLOBOK VOZIČEK otroški, v dobrem stanju prodam za 5600 lir. Mehanična delavnica, Dunajska cesta 71. 24622-6

DAMSKO KOLO v dobrem stanju in novo moško kolo proda mehanik, Dunajska 12— dvorišče. 24623-6

†

Po daljšem bolehanju nas je zapustil gospod

JERNEJ BIZJAK
bivši cerkvenik v Trnovem

Pogreb bo v četrtek 21. t. m. ob ½4. uri popoldne z žal — kapele sv. Janeza — k Sv. Križu.

Ljubljana, 19. septembra 1944.

Žalujoči: JOŽE, brat; nečaka, nečakinje ter ostalo sorodstvo

OTROŠKI VOZIČEK globok, ugodno prodam. Naslov: Piber, Domobranska 10. 24626-6

DAMSKE ČEVLJE nove, št. 36, prodam.— Naslov v ogl. odd. Jutra. 24628-6

ŠIVALNI STROJ Pfaff pogrezljiv prodam. Ogled od 13. ure dalje. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24629-6

MOŠKO KOLO štrapacno, močno, prodam za 5400 lir. Lepodvorska 26-III., pri Novaku. 24630-6

POSTELJO kovinasto, enako nočno omarico in umivalnik z marmornato ploščo prodam. Naslov v ogl. oddelek Jutra. 24631-6

ŽENSKO KOLO sportno, novo in blago za moško obleko, prodam. Ogled od 12. ure dalje. Celovška c. 153 v mlekarni. 24632-6

MORSKO TRAVO okoli 100 kg ugodno prodam. Naslov v oglasnem odd. Jutra. 24634-6

DVA KOSTUMA temno športno toplo predvojno blago, nekaj perilo in lahke ženske čevlje št. 38 prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24640-6

SVILENE NOGAVICE prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24641-6

PAR GARNITUR (kombinež) svilenih, še predvojnih, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24644-6

MOŠKO SUKNJO in svilo (nekaj metrov) za podloge, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24645-6

NOVE RJUHE velike, predvojne iz rjave kotenine, uporabne za perilo, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24646-6

DAMSKO KOLO popolnoma novo Bianchi, črne barve, prodam Vodnikova c. št. 17. 24647-6

PRALNO BLAGO močno, za moške srajce, nekaj metrov prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24650-6

10 m KOTENINE rjave, močne, prodam.— Naslov v ogl. odd. Jutra. 24651-6

12 KOSOV kombinez in hlačk, predvojnih, novih, za srednjo postavo, prodam.— Naslov v ogl. odd. Jutra. 24652-6

»DOBRO KNJIGO« kompletno vse knjige, vezane v pol platno — prodam. Naslov v oglasnem odd. Jutra. 24024-6

HRASTOVO KAD manjšo, prodam kupim rabljene čevlje št. 43-44. Ciril Metodova 52, stan. 53. 24657-6

SPORTNI VOZIČEK lep, dobro ohranjen in popolnoma nov damast prt s 6 prtiči, vse predvojno blago, prodam.— Ogled med 9. in 12. uro. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24658-6

VOLNENE HLAČE bričes, jopič za srednjo postavo in balonski plašč ugodno prodam Dalmatinova 3. krojač »Gentleman«. 24659-6

ČRNOSIV KOSTUM za vitko postavo, iz angleškega blaga črnosivo blago za kostum ali obleko in nov roza pulover s kratkimi rokavi iz angora volne strojno pleten, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24660-6

RJAVE SANDALE semiš s polno visoko peto spredaj zaprte, št. 38 nove in več parov dobro ohranjenih semiš čevljev z visoko peto, št. 38, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24661-6

OTROŠKE JOPICE volnene, majice, copatke, oblekce in hlačke iz volnenega blaga in flanele, čepice, vse za 1 do 2-letnega otroka, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. Ogled dopoldne. 24662-6

KROMPIR varuje pred gnilobo »Negnil«. Inž. Prezelj, Wolfova ul. 3. 24663-6

ŽITO ozimino pred setvijo razkužite. Razkužilo dobite pri: Inž. Prezelj — Wolfova ul. 3. 24664-6

MOŠKO DARILO prodam. Naslov v oglasnem odd. Jutra. 24665-6

STARO SUKNJO moško rjavo za manjšo postavo, prodam. Krakovski nasip 26, pritličje, levo. 24668-6

BLAGO za moški suknjič 1.80 m sivo, angl. fino, prodam. Krakovski nasip 26, pritličje, levo. 24669-6

NAHRBTNIK močan, nepremočljiv — prodam. Naslov v oglasnem odd. Jutra 24670-6

PEGE IN LIŠAJ Vam zanesljivo odstrani Alba krema. Drogerija KANC, Židovska ulica 1. 24580-6

MRČES IN GOLAZEN uši, stenice, bolhe, molje, ščurke, miši, podgane, voluharje in bramorje zanesljivo pokončate s strupom, ki ga dobite v drogeriji KANC, Židovska ulica 1. 24581-6

Kupim

KRZNEN PLAŠČ, v dobrem stanju, kupim. Plačam v gotovi ali blagu. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Krzno«. 24004-7

ŽELEZNICO električno Märklin 00— kompletno ali posamezne komade, kupim. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24411-7

ŽELOD grozdna zrnca kostanj, kupuje Pražarna »Slast«, Ljubljana, Krekov trg 10 in Vič, Trsatska 5. 24431-7

PLINSKI REŠO z 2 ali 4 oddelki, kupim. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24496-7

STEKLENICE različnih vrst, kupujemo. Dobro plačamo. Na Vašo željo jih prevzemamo na domu. B. Guštin, Vodnikov trg 2. J-318-N-7

RJUHE, KAPNE, posteljno perilo, brisače, razno moško in damsko perilo kupujem stalno in plačam najbolje cene. Kupujem tudi različna druga oblačila, event. prevzamem ista v komisijsko prodajo. Hinko Privšek, Kolodvorska 7, nasproti mestnega kopališča. J—41[illegible]-7

KRZNENE PLAŠČE lisičje boe, dobro ohranjene, kupuje krznarstvo Rot, Mestni trg 5. Sprejem samo dopoldne. Vhod skozi vežo. J-401-7

KUPIM kabinet-šivalni stroj. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Kabinet« 24558-7

SKUNKS ali podobno črno krzno, dobro ohranjeno, kupim za muf. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Muf« 24585-7

OTROŠKE SNEŽKE ali gumijaste škorenjčke po možnosti bele barve, za 2 do 3-letnega otroka, kupim. Ing. Pajk, Celovška c. 30-II. 24583-7

ZAK. SPALNICO dobro ohranjeno, kupim. Cenj. ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Dobro ohranjena« 24593-7

MOŠKO KOLO dobro ohranjeno vzamem v najem proti mesečni odškodnini. Ponudbe sprejema iz prijaznosti firma Rakovec, Novi trg 5. 24594-7

MOŠKE OBLEKE ženske in moške čevlje, perilo, pohištvo in druge predmete stalno kupuje: Drame Alojzija, Gallusovo nabrežje 29. 24607-7

STENSKO URO nihalno, dobro, ter primerno poročno darilo kupim. Ponudbe s ceno in opisom na ogl. odd. Jutra pod »Ura« 24633-7

6. LETNIK KRONIKE in l. 1911 in 1939 Lj. Zv. kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Dragocen letnik« 24649-7

2 NAHRBTNIKA večja, dobro ohranjena, kupim takoj in flanelo za 1 bluzo. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod šifro »Nahrbtnik in bluza« 24642-7

Vnajem

PIANINO vzamem v najem. Stanovanje suho, center. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoj pianino« 24624-17

LOKAL iščem kjerkoli v mestu. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Dam odstopnino« 24627-17

Posest

PARCELO v izmeri 370 kv. m za dvonadstropnico (Bežigrad) prodam najboljšemu ponudniku. Real. pisarna Pristavec Franjo, Gosposvetska 3-I. 24501-20

PARCELO kupim brez posredovalca. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24635-20

STANOVANJE etažno kupim brez posredovalca. Naslov v ogl. odd. Jutra. 24636-20

Stanovanje odda

STANOVANJE enosobno, preprosto, dve shrambi in precej velik vrt, kakor tudi prostor za kokoši v Rožni dolini, zamenjam za dvosobno stanovanje najraje v Trnovem. Kolezija Prule ali Mirje. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Ugodno stanovanje« 24590-23

Sobo odda

OPREMLJ. SOBO elegantno oddam boljšemu gospodu. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Najraje zdravniku« 24602-23

Sobe išče

GARSONIERO ali 2 sobi s kopalnico prazno ali z odkupom pohištva iščem. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Inženjer« 24503-23a

OPREMLJ. SOBO iščem za takoj kot sostanovalka z lastnim perilom. Ves dan odsotna. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Osemnajstletna šivilja« 24596-23a

PRAZNO SOBO v centru mesta s posebnim vhodom išče dobro situirana gospa. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Mirna in točna plačnica« 24617-23a

OPREMLJ. SOBO za 2 osebi iščem. Po možnosti bi rada kuhala enkrat dnevno. Imam svoj elektr. rešo in štedilnik ter posteljnino in posodo. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Nujno« 24654-23a

PRAZNO SOBO za pisarno iščem za takoj. Ponudbe na oglasni odd. Jutra pod šifro »Svetla« 24667-23a

Razno

VASE ROKAVICE in usnjene čevlje, vse izdelke iz usnja barvamo in semiš čevlje čistimo po najnižji ceni. Džemal Hairula, Mestni trg 11. J-340-N-37

KANARČEK rumenkastozelen je ušel. Oddajte ga proti nagradi pri vratarju Gradišče št. 9. 24576-36

HRANO odnosno tudi samo kosilo išče dama proti dobremu plačilu pri boljši družini v centru. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Dobro plačam 1944« 24616-37

Nepremičnine v vseh delih mesta naprodaj. — Realitetna pisarna Zajec Andrej, Tavčarjeva ul. 10

Prevodi, prošnje, prepisi, razmnoževanja, informacije »SERVIS BIRO«, Selenburgova ulica 4 telefon št. 2109

AEROPLAN jadralni model mi je ušel v nedeljo ob 16. z aerodroma v smeri severozapad. Razpon 2.52 m, črn trup in črno-bela krila. Najditelj naj ga odda proti nagradi lastniku. Informacije nagrajene. Jenko, Resljeva c. št. 3. 24547-37

PROŠNJE

za potovanja, nabavo racioniranih predmetov, posredovanja in vse informacije vam oskrbi komercijalna pisarna **Zajc Lojze,** Gledališka ulica št. 7

Imam ga že! Pa ti?

ADRIA ILLUSTRIERTE

DANES NOV!

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINO SLOGA Tel. 27-30
Napeta kriminalna drama
Slučaj Deruga
Willy Birgel, Geraldine Katt
Predstave ob 16. in 19. uri

KINO UNION Telefon 22-21
Prekrasen alpinistični velefilm
V senci gora
Attila Hörbiger, Hansi Knoteck
Predstave ob: 16. in 19.15 uri

KINO MATICA Telefon 22-41
Heinrich George v moderno režiranem filmu
Proces Casilla
Ostali igralci: Dagny Servaes, Juta Freybe, Albert Hehn
Predstave ob 16. in 19. uri

KLOBUČARNA „P A J K"
Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da izgleda kot nov. — Lastna delavnica.
Se priporoča
RUDOLF PAJK, LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA ŠT 38
MIKLOŠIČEVA CESTA ŠT. 12
(Nasproti hotela Union)

Bodi kmet, študent, gospod, krema RAPIDA povsod

BRIVNA KREMA RAPIDA Brez mila, brez pene
PROIZVODI: VAN KAIT

Pašteta na nepravem mestu

Moral bi s svojo bodočo na sprehod. Zunaj je bilo vlažno, zato sem si obul močne škornje. Takšne je treba mazati z mastjo, da postanejo voljni in sijajni. Za nesrečo pa doma nisem imel nobene primerne maže. Iskal sem in iskal, našel nisem ničesar. Pač v jedilni shrambi sem našel kos jetrne paštete. Bila je stara in plesniva, jesti bi je ne mogel več. Zakaj bi je ne preizkusil kot mažo za obuvalo? Vzel sem torej krtačo v roke in začel mazati in mazati. Uporabil sem mnogo skrbi za to delo in, res, škornji so postali mehki in tako zglajeni, da bi se v soncu bliskali.

Ustavil sem se pred neko trgovino. Nenadno začutim, da se je nekaj dotaknilo moje noge. Pogledam navzdol. Bil je pes, velik, bel pudel, ki je lagodno ovohaval moje škornje. Na eni strani je bil že polizal vso mast. Poskusil sem ga napoditi in stopil dalje. Ko sem dospel do vogala, se je bil pudlu pridružil neki jazbečar. Živali sta mi zvesto sledili, in čim sem se ustavil, se je lotila vsaka enega izmed mojih škornjev.

Vedno sem si laskal, da me imajo psi radi, a to je bilo le preveč! Stopil sem hitreje, pa to obeh psov ni motilo. Nekoliko ulic dalje se je jima pridružila tretja mrcina: škotski terier, ki je bil zelo vsiljiv. Pudlu in jazbečarju pa se je zdelo, da imata nekakšne posebne pravice in tako je prišlo do spopada. Hotel sem izkoristiti priložnost in se spustil v tek. Zavil sem okrog ogla in sem že menil, da sem jim ušel, ko so pritekli v najlepši slogi in glasno lajajoč vsi trije za menoj — ne, sedaj jih je bilo že četvero! Četrti je bil velik buldog.

Kaj bi naj napravil? Bilo je že pozno in čakali so me. Poskusil sem na nov način. Zagledal sem neke duri in stopil v vežo. Psi za menoj. Bili so radovedni — mar tu stanujem? Ko so bili vsi štirje notri, sem planil ven in zaloputnil vrata. Ni mi pa uspelo tako hitro, da bi pudel, ki se me je najtesnejše držal, ne ušel z menoj. Srečen, da tekmecev ni več, se je sam naslajal z mojimi škornji. Besnel sem nad njim, suval sem ga z nogami in ga skušal napoditi — vse zaman!

Tedaj sem zagledal neki avto. Stal je prazen ob pločniku. Stresel sem vrata — bila so odprta. To me je zvabilo. V bližini ni bilo nikogar. Vstopil sem in vsedel h krmilu. Pudel je skočil za mano in sedel ponosno poleg mene. Napravil sem, kakor da sem nekaj pozabil, zlezel sem ven in zaloputnil vratca. »Sedaj sem te končno naplahtal, presneti pes!« sem vzkliknil in hotel proč. »Stoj!« je zavpil nekdo za mano. Policist. »Tu ne smete parkirati!« je dejal. »Odpeljite voz tja preko!« Kaj sem hotel? Policistu vendar nisem mogel pojasnjevati, da ta avto ni moj. Saj me je bil pravkar videl, kako sem zlezel iz njega. Sedel sem torej spet h krmilu. Pasja mrcina je pozdravila moj povratek z iskrenim veseljem.

Vedno sem mislil, da znam šofirati. Vozaške izkaznice sicer nimam . . . Pa bodisi da sem v trenutku vse pozabil, bodisi da sta me pes in policist napravila nervoznega — vsekako sem stopil na napačni predal, in sicer tako krepko, da je voz položil drog nek cestne svetilke na tla in zavozil s truščem ter žvenketom skozi šipo izložbenega okna v neko cvetličarno in tam obstal.

Pri zaslišavanju sem hotel kot poštenjak vse pojasniti. A ko sem začel o jetrni paštети, so majali z glavo in so dokazni postopek zaključili.

Dobil sem: štiri mesece, ker sem poskušal ukrasti avto, štirideset dni zavoljo šofiranja brez izkaznice, mesec dni, ker sem zavozil v trgovino; razen tega so mi naložili 50 lir, ker sem bil parkiral na prepovedanem mestu, 100 lir ker sem bil uganjal nemir, in 500 lir, ker sem bil mučil žival. To pa ni bilo vse: občini sem moral plačati za polomljeni kandelaber 600 lir, za zavarovano šipo izložbenega okna sem plačal 4500 lir, cvetličarju 5600 lir za uničeni inventar, hišnemu lastniku 3000 lir za popravila hiše, 2500 lir prodajalki zavoljo živčnega pretresa, tekaču 200 lir za poškodovano kolo, a lastniku avtomobila 2000 lir za popravila na vozu. Naposled so mi za pet let odrekli pravico, da si smem nabaviti vozaško izkaznico. Moji bodoči tastovi so se zgrozili, moja bodoča je razdrla zaroko.

Odtlej ne mažem nobenih škornjev več s pašteto.

A. H.

Drobiž po svetu

Finski mojster Heino na Švedskem

Finski dolgoprogaš Viljo Heino, ki je nedavno postavil sloviti čas 29:35.4 na 10.000 metrov, je sedaj nastopil v Göteborgu v teku na 5000 m ter dosegel izvrstno znamko 14:09.6. Tekač je bil v odlični formi, toda žal ni mogel doseči Maekijevega svetovnega rekorda, ki je vendar samo za 8 desetink boljši. Zelo je isti dan razočaral Arne Andersson, ki je kar odstopil, ko je videl, da mu bo Heino pred nosom odnesel prvo mesto.

Dansko lahkoatletsko prvenstvo

V Kodanju je bilo te dni izvedeno tekmovanje za damsko lahkoatletsko prvenstvo Danske, ki se ga je udeležila vsa elita domačih atletinj. V teku na 60 m je zmagala Bente Bergendorff v natančnih 8 sekundah, na 200 m ista v 21.1 sek., na 80 m preko zaprek Inge Harder v času 12.6 sekunde. V stafeti 4×100 m je zmagala sestava Hardersleben v času 52.2 sekunde. V skoku v daljino je bila prva Inge Harder s skokom 5.31 m, v višino Anne Iversen s skokom 153 cm, v krogli Ellen Schlöler z metom 11,26 m, v disku Gurli Hansen s 34.50 m in v kopju Tonni Pedersen s 35.10 m.

*

Zelo dober čas je dosegla nemška prvakinja Maria Domagalla v teku na 80 m čez zapreke. Pretekla je to težko progo v času 12.1 sekunde, v teku na 100 m pa je bila najboljša v času natančnih 13 sekund.

Prvenstvo švedskih dijakov

V plavanju na 100 m prosto je dosegel Martin Lun izvrsten rezultat in sicer točno eno minuto. Vera Dahlberg je zasedla prvo mesto v plavanju na 100 prsno v 1:23.1, Kerstin Akerberg pa na progi 100 m hrbtno v 1:25.2.

Nemško plavalno prvenstvo po moštvih

Malo pred zaključkom tekmovanja za nemško plavalno prvenstvo po moštvih je nastopilo tudi moštvo iz Linza, ki je v zadnjem času doseglo nekaj čednih uspehov in zbralo vsega 766.66 točk ter se tako povzpelo na najboljše mesto med sodelujočimi.

Izmed doseženih uspehov beležimo v stafeti 6×100 m prosto: 7:09.5, pa 4×100 m hrbtno: 5:32.7, na 4×200 m prsno: 12:11.6, na 400 m mešano 5:25.5 in v stafeti 100×200×100×200 m prosto 7:56.6.

Schriftleiter Urejuje: Davorin Ravljen — Für das Konsortium »Jutro« als Verlag · Za konzorcij »Jutra« kot izdajatelja: Stanko Vtrant — Für »Narodna tiskarna A. G.« als Druckstelle — Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja: Fran Jeran — Für den Inseratenteil verantwortlich · Za inseratni oddelek odgovarja: Ljubomir Voličič